

Temat: Wprowadzenie do tematu Edukacji globalnej

Scenariusz poprawiony według sugestii młodzieży z Fundacji Wyobraź sobie podczas realizacji projektu “Edukacja globalna oczami młodzieży” współfinansowanego w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Autorka scenariusza: Anna Książek

Cel: Zapoznanie osób uczestniczących z koncepcją Edukacji globalnej

Zamierzenia/po zajęciach osoby uczestniczące będą:

- zintegrowane i gotowe do dalszej pracy
- wiedziały i rozumiały czym jest Edukacja globalna i dlaczego warto się nią zajmować
- znały podstawowe pojęcia w obrębie Edukacji globalnej
- znały przykłady realnych projektów zmieniających świat na lepsze z globalnego Południa

Czas trwania: 2h

Materiały: Wydrukowany załącznik 2 (jeden dla każdej kilkusobowej grupy), długopisy, kartki (najlepiej z upcyklingu/do ponownego użytku), rzutnik, komputer, kolorowe kartki, kostka do gry.

W przypadku warsztatu online: przygotowana wersja online Gry Światozmieniaczy/ek (np. w aplikacji Miro), przygotowane zadania (np. z wykorzystaniem narzędzi google driva), kostka do gry online, dostęp do zooma lub innej platformy umożliwiającej pracę w oddzielnych pokojach.

Przebieg:

1. Wprowadzenie i rozgrzewka

Przywitaj osoby uczestniczące i powiedz, że na dzisiejszym warsztacie będziemy mieli okazję zagrać wspólnie w Grę Światozmieniaczy/ek i dowiedzieć się czym jest Edukacja globalna.

Zanim przejdziemy do tematu, zaproponuj osobom uczestniczącym ćwiczenie integrujące, np. rozmowy w parach.

Osoby uczestniczące dobierają się parami. Będą miały minutę na przedyskutowanie podanego przez osobę prowadzącą tematu. Po minucie szukają nowej pary oraz otrzymują nowy temat do dyskusji. Przykładowe tematy:

Mój dzień zaczął się od...

Lubię...

Jestem tutaj, bo...

Zmienianie świata oznacza dla mnie...

W wersji online ćwiczenie można wykonać przydzielając osoby do różnych pokoi np. na zoomie. W tym przypadku lepiej wydłużyć czas rozmowy do 2-3 minut i dokonać nie więcej niż 3 zmian, gdyż technicznie zmienianie pokoi więcej razy może okazać się męczące dla osób uczestniczących.

Czas: 15 minut

2. Gra światozmieniaczy/ek

Wytlumacz osobom uczestniczącym zasady gry, w której wezmą udział. Na stole lub podłodze rozkładamy kartki w trzech kolorach, tworząc trasę, po której będą się poruszać osoby grające za pomocą pionka. Każdy kolor kartki (pola gry) oznacza coś innego, np.: niebieski – historia światozmieniacza/ki, czerwony – zadanie do wykonania, żółty – polecenie na planszy.

Liczba pól zależy od czasu przewidzianego na grę i liczby osób uczestniczących. W razie potrzeby można dodać lub usunąć pola. W grze uczestniczą kilkusobowe zespoły, jednak nie grają one przeciwko sobie, ale ze sobą. W grze jest tylko jeden pionek, który wszystkie osoby uczestniczące mogą wybrać wspólnie z dostępnych w sali przedmiotów. Pierwszy zespół rzuca kostką i pionek przesuwają o określoną liczbę pól. W zależności od koloru pola zespół rzucający wybiera historię światozmieniacza/ki, którą chce poznać (pole niebieskie), losuje

zadanie lub polecenie do wykonania (pole czerwone lub pole żółte). Zadanie wykonują wszystkie zespoły. Jeśli każdy zespół zrobi to prawidłowo, pionek przesuwa się o dwa pola do przodu (lub o jedno pole, jeśli odpowiedź została udzielona częściowo). Polecenia wykonywane są raz i dotyczą poruszania się po planszy. Następnie kolejny zespół rzuca kostką. Cały czas gramy jednym pionkiem, mając wspólny cel – posuwanie się do przodu.

W wersji online grę można przygotować na platformie Miro (zobacz przykład w załączniku 1).

W tym przypadku osoba prowadząca przesuwa pionek oraz rzuca wirtualną kostką (np. <https://freeonlinedice.com/>), zaś zadania wykonywane są w różnych wirtualnych pokojach (np. w tak zwanych “oddzielnych pokojach” na platformie zoom).

Zadania:

- Quiz: Zespoły otrzymują zestaw 10 pytań. Przez pierwsze 5-10 minut starają się samodzielnie na nie odpowiedzieć. Następnie otrzymują zestaw faktów, w których odnaleźć mogą prawidłowe odpowiedzi. Porównują je z własnymi domysłami. Podsumowując na forum pytamy o ich spostrzeżenia i wrażenia po porównaniu jednych odpowiedzi z drugimi. Pytania i fakty znajdują się w załączniku 2. Zadanie opracowane na podstawie publikacji IGO *Zrozum świat*.
- Definicje: Poproś grupy o przedyskutowanie i zapisanie definicji Edukacji globalnej. Następnie podsumuj i dokładnie omów definicję, pokazując ją na plakacie lub prezentacji (pełna definicja znajduje się w załączniku 3). Sprawdź czy osoby uczestniczące mają jakieś pytania. To dobry moment na wprowadzenie również innych pojęć, np. globalnej Południe, Cele Zrównoważonego Rozwoju.
- Świat jako globalna wioska: Zespoły dyskutują co według nich oznacza zdanie, że świat jest globalną wioską? Czym przejawia się to w rzeczywistości? Jakie ma to konsekwencje? Podsumowując zadanie zastanawiamy się czy i dlaczego Edukacja globalna jest ważna?

Historie światozmieniaczy/ek z krajów globalnego Południa:

(Przed opowiedzeniem danej historii, możesz pozwolić osobom uczestniczącym samodzielnie wybrać którą historię chciałyby usłyszeć na podstawie tytułu lub nazwy przedsięwzięcia. W wersji offline możesz wydrukować zdjęcia ilustrujące daną historię jako dodatkowy element

wizualny - pamiętaj o przestrzeganiu [Kodeksu w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów południa!](#) - zaś w wersji online przygotować krótką ankietę, bezpośrednio na zoomie lub z wykorzystaniem formularza Google drive. W obu przypadkach w tle opowieści możesz pokazać dodatkowe zdjęcia, dostępne pod linkami podanymi poniżej każdej historii.

Przykładowe historie:

ECO MAXIMUS

Eco Maximus to biznes społeczny ze Sri Lanki, który produkuje ekologiczny papier z... odchodów słoń! Zamiast wycinać drzewa, założyciel Eco Maximus Thusitha Ranasinghe wraz z zespołem opracowali metodę produkcji papieru z użyciem odchodów tych popularnych na Sri Lance zwierząt. Odchody zbierają w sierocińcu słoń i z pomocą zatrudnionych lokalnie pracowników i pracownic przygotowują przepiękne zeszyty, notesy i kalendarze. Większość klientów i klientek w pierwszym odruchu wącha ich produkty, ale z doświadczenia z pierwszej ręki możemy zapewnić, że nie da się wyczuć z czego zostały zrobione. Eco Maximus dba o to, by każdy etap produkcji był jak najbardziej przyjazny środowisku i społeczeństwu – nie korzystają z toksycznych materiałów, prąd w fabryce pochodzi z paneli społecznych, 80% zatrudnionych to kobiety, które mają do pracy na tyle blisko, że swobodnie mogą dojść do niej pieszo.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2020/05/09/papier-z-odchodow>

KLONGDINSOR

Tablica do rysowania dla niewidomych dzieci składa się z dwóch elementów – czarnej tablicy wyklejonej rzepem i niewielkiego „ołówka” na który nawinięta jest włóczka. Włóczka rozwija się przyczepiając do rzepa, co pozwala narysować kształt i wyczuć go pod palcami.

Niewidome dzieci (i dorośli) czują więc co rysują, ale też to, co narysowały dla nich inne osoby. Prosty sposób na to, by wzbogacić komunikację z osobami niewidomymi. Klondinsor, biznes społeczny z Tajlandii i twórca tablicy, na tym jednak nie skończył – tworzą również wystawy obrazów tajskich artystów i artystki, których poprosili o przerysowanie swoich dzieł

tak, by mogły „zobaczyć” je osoby niewidome, czy organizują wspólne biegi i maratony osób niewidomych i ich widzących przewodników.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2015/09/28/narysuj-co-czujesz-1>

BLUE LIFE

Na wyspę Mantanani płynie się około godziny. Na początku wszystko wygląda jak w raju – błękitna woda, złoty piasek, palmy. Podpływając bliżej zaczynamy jednak dostrzegać niepokojące sygnały – torebka foliowa dryfująca na brzegu, zestaw baterii wymieszanych z piaskiem, resztki starego telewizora tuż przy porcie. Śmieci przywożą turyści i turystki, do oceanu wyrzucają je również mieszkańcy i mieszkanki – robią tak od pokoleń. W międzyczasie zmienił się jednak rodzaj śmieci – te organiczne zostały całkowicie wyparte przez plastik. Wiele śmieci przypląwa również z głównego lądu, to one dominują, niszcząc niemal każdą próbę zanurzenia się w wodzie, do niedawna pełnej raf koralowych i różnokolorowych ryb. Dziś zostały ich szczątki, Mantanani to miejsce, w którym śmierć oceanu staje się oczywista. Fred z Blue Life stara się zmienić sytuację, edukując mieszkańców i mieszkanki, wykorzystując wyławiane śmieci np. do budowy domu, szukając alternatywnej drogi produkcji warzyw i owoców, by jak najmniej zależeć od dostaw z głównego lądu.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2016/03/15/pieklo-i-niebo>

THAI JUNGLE LIFE

Pitua mieszka w wiosce oddalonej 15 kilometrów od Khao Sok – centrum turystycznego organizującego wycieczki do dżungli. Nie mogąc pogodzić się z konsekwencjami masowej turystyki namówił kilkanaście osób z wioski do założenia lokalnego, społecznie i ekologicznie odpowiedzialnego biznesu turystycznego, który z jednej strony zapewniłby turystom i

turystkom unikalne doświadczenia, z drugiej stanowiłby źródło dochodu dla lokalnych mieszkańców i mieszkanki, którzy z braku wyboru często muszą angażować się w wyniszczające dżungle praktyki – polowania czy zakładanie plantacji palmy olejowej. Thai Jungle Life – tak nazwali swoją inicjatywę – oferuje kameralne wycieczki z poszanowaniem lokalnej natury i społeczności, dba o zrównoważony rozwój i równy podział zysków, które przeznaczają na pensje, ale też wspieranie swojej wioski, miejsc które służą całej społeczności.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2015/12/30/ksiega-dzungli>

LABORATORIA

Laboratoria – biznes społeczny z Peru, który poprzez półroczne kursy kodowania przygotowuje kobiety w trudnej sytuacji do odnalezienia się na rynku pracy. Żeby dostać się na bezpłatne, półroczne kursy kodowania w Laboratoria wystarczy silna motywacja i umiejętność uczenia się. Kursy zaprojektowane są dla kobiet w trudnej sytuacji – doświadczających przemocy, żyjących w ubóstwie, tych, które z różnych powodów nie były w stanie ukończyć szkół i odnaleźć się na rynku pracy. Przez pół roku, codziennie uczą się w gronie innych kobiet umiejętności zidentyfikowanych przez firmy – ich potencjalnych pracodawców – jako kluczowe na ten moment w sektorze IT. Kurs kończy się 36-godzinnym hekatonem podczas którego kobiety w kilkusobowych grupach rozwiązują zadane im przez firmy zadania, wykazując się nie tylko umiejętnościami kodowania, ale też pracy w grupie czy działania pod presją czasu. 75% uczestniczek po ukończeniu kursu zostaje zatrudnionych, zarabiając 3-4 razy więcej niż w jakiegokolwiek innej pracy, którą mogłyby uzyskać bez formalnego wykształcenia.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2020/04/11/przeprogramowac-programowanie>

Po każdej historii warto zaprosić osoby uczestniczącej do krótkiej rozmowy i refleksji na przykład korzystając z poniższych pytań:

- Jak myślicie, dlaczego dany światozmieniacz/ka tak zrobił/a, zdecydował/a się na takie rozwiązanie? Czy to dobre rozwiązanie?

- Co Wy byście zrobili/ły w takiej sytuacji?

- Jakie są zalety danego rozwiązania, a co mogłoby być zrobione inaczej?

Warto również przed opowiedzeniem danej historii, wskazać na mapie skąd ona pochodzi.

Przykładowe polecenia:

- Cofnij się o trzy pola.
- Idź dwa pola do przodu.
- Zmiana w grupach. (Osoby z poszczególnych grup zmieniają się tak, by stworzyć nowe składy)

Czas: 95 minut (w tym jedna przerwa, jeśli będzie potrzebna)

3. Podsumowanie gry

Podsumowując grę powiedz, że w jej zasadach ukryte były metafory dotyczące zmieniania świata na lepsze. Czy osoby uczestniczące potrafią je dostrzec?

Metafory:

- Gra jednym pionkiem: zmienianie świata to gra, w którą potrzebujemy zagrać wszyscy razem.
- Zmienianie ilości pól w czasie gry: często ścieżka światozmieniacza/ki okazuje się dłuższa lub inna niż wyobrażaliśmy sobie na początku.
- Kolory pól: podczas zmieniania świata na lepsze często musimy sprostać różnego rodzaju wyzwaniom, czasem trzeba się cofnąć, innym razem spotkamy ciekawą osobę, która zainspiruje nas do dalszego działania.

- Zmiany w zespołach: często w czasie realizacji światozmieniających projektów zespół ulega zmianie.

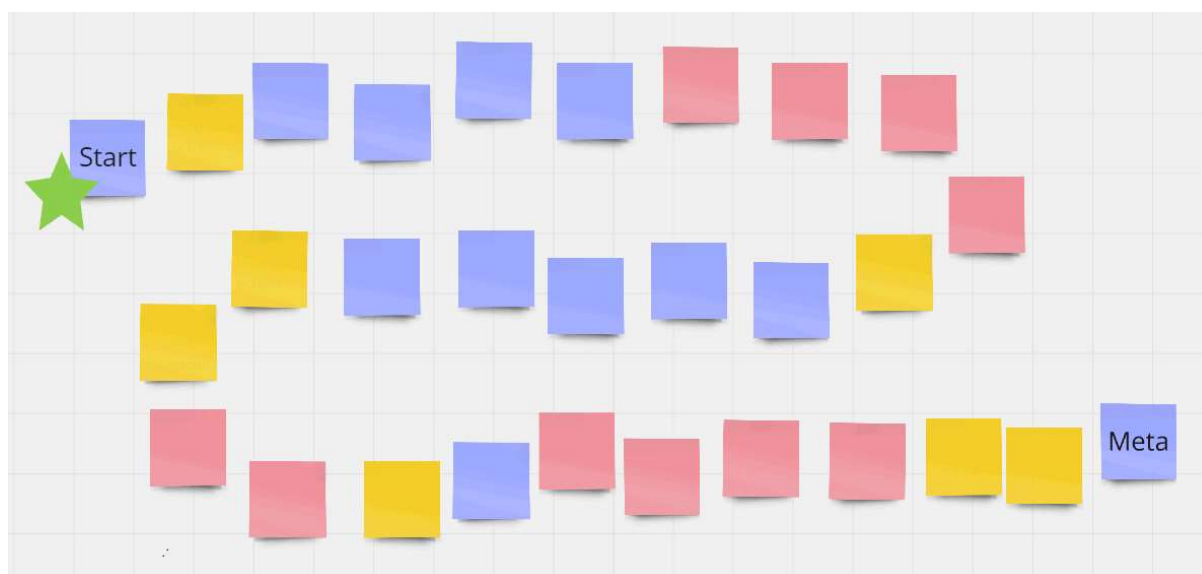
Czas: 10 minut

Bibliografia:

- IGO, *Zrozumieć świat*
- <https://fed.org.pl/definicja-edukacji-globalnej/>
- <https://www.exchangetheworld.info/changemakers-pl>

Załącznik 1

Przykładowa Gra Światozmieniaczy/ek online, przygotowana w Miro.

Polecenia znajdują się bezpośrednio pod żółtymi karteczkami, aby je przeczytać, wystarczy przesunąć dane żółte pole na bok. Historie światozmieniaczy/ek osoba prowadząca opowiada za każdym razem, kiedy pionek stanie na polu niebieskim, według kolejności przegłosowanej przez osoby uczestniczące na podstawie tytułów wybranych opowieści. Zadania na polu czerwonym bezpośrednio wyjaśnia osoba prowadząca, w kolejności, która dla danej grupy

wydaje się najlepsza. Jeśli trzeba - osoba prowadząca może dodać lub odjąć pola albo zmienić ich kolor, by nadać grze większą dynamikę i dostosować do czasu, którym dysponuje.

Załącznik 2

(za: IGO, *Zrozumieć świat*)

Quiz

- Co znaczy określenie „globalne Południe”?
- Ile dzieci żyje na świecie?
- Ile procent dzieci w krajach globalnego Południa rozpoczęło naukę w szkole w 2010 roku?
- Ile litrów wody pitnej zużywa się do produkcji litra wody butelkowanej?
- Ile dzieci na świecie żyje w ubóstwie?
- Ile procent ludzi na świecie żyje za mniej niż 8 zł dziennie?
- Ilu ludzi umiera rocznie z powodu chorób wywołanych brakiem czystej wody pitnej?
- Jaka część światowej populacji zamieszkuje globalną Północ, ile procent światowych dochodów jest ich udziałem?
- Ilu planet potrzebowalibyśmy, gdyby każdy chciał żyć tak jak mieszkańcy/ki USA?

Fakty

Globalne Południe – fakty

- Kraje globalnego Południa to kraje, które były skolonizowane przez kraje europejskie. Kraje globalnego Południa odzyskały niepodległość dopiero w latach 60. XX wieku.
- W krajach globalnego Południa mieszka 80% mieszkańców/ek Ziemi, zarabiają oni 18% światowych dochodów.
- Kraje globalnego Południa, takie jak Demokratyczna Republika Kongo w Afryce, posiadają największe na świecie złoża surowców, takich jak złoto, diamenty, koltan, miedź i inne wykorzystywane w dzisiejszym przemyśle.

Głód i żywność na świecie – fakty

- 870 mln ludzi na świecie nie ma wystarczającej ilości jedzenia.
- 98% ludzi, którzy cierpią głód, zamieszkuje kraje tzw. globalnego Południa.
- 66 mln dzieci w wieku 6–12 lat przychodzi do szkoły głodne.
- Obecnie na świecie produkuje się wystarczająco dużo żywności, by wyżywić wszystkich jego mieszkańców/ek.
- Co roku na świecie marnuje się 1,3 mld ton żywności.

Woda na świecie – fakty

- 84 mln ludzi na świecie nie ma dostępu do wody pitnej.
- 3,5 mln ludzi umiera rocznie z powodu chorób wywołanych przez brak czystej wody pitnej.
- Aby wyprodukować 1 l wody w butelce, jaką kupujemy w sklepie, trzeba zużyć 3 l wody pitnej.
- Tylko 0,6% światowych zasobów wody to woda pitna.

Edukacja na świecie – fakty

- W 2010 roku 90% dzieci w krajach globalnego Południa rozpoczęło naukę w szkole podstawowej.
- Prawie miliard ludzi na świecie weszło w XXI wiek, nie umiejąc czytać ani pisać.
- W skali globalnej (na całym świecie) w 2010 roku na 95 wykształconych młodych kobiet przypadało 100 wykształconych młodych mężczyzn.

Ubóstwo – fakty

- Prawie połowa mieszkańców/ek Ziemi żyje za mniej niż 8 zł dziennie.
- Na świecie żyje 2,2 mld dzieci, połowa z nich żyje w ubóstwie.
- Gdyby każdy chciał żyć tak jak przeciętny obywatel Stanów Zjednoczonych, potrzebowalibyśmy pięciu planet Ziemia.

Opracowane na podstawie raportu Światowej Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO), Międzynarodowego Funduszu Rozwoju Rolnictwa (IFAD) i Światowego Programu Żywnościowego (WFP), *The State of Food Insecurity in the World, Executive*

Załącznik 3

(za: <https://fed.org.pl/definicja-edukacji-globalnej/>)

Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza ich zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności globalnych. Jej głównym celem jest przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości.

Przez współzależności należy rozumieć wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

Do aktualnych wyzwań globalnych zaliczyć można m.in.:

- zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na świecie,
- poprawę jakości życia w krajach globalnego Południa,
- ochronę praw człowieka,
- zapewnienie zrównoważonego rozwoju,
- budowanie partnerskich relacji gospodarczych i społecznych pomiędzy krajami globalnej Północy i globalnego Południa.

Szczególnie istotne w edukacji globalnej jest:

- tłumaczenie przyczyn i konsekwencji opisywanych zjawisk,
- przedstawianie perspektywy Globalnego Południa,
- rozumienie świata jako złożonego i dynamicznie zmieniającego się systemu,
- kształtowanie krytycznego myślenia i zmiana postaw,
- przełamywanie istniejących stereotypów i uprzedzeń,
- ukazywanie wpływu jednostki na globalne procesy i wpływu globalnych procesów na jednostkę.

U podstaw edukacji globalnej leżą następujące wartości:

- godność osoby ludzkiej,
- sprawiedliwość,
- solidarność
- równość,
- pokój,
- wolność.

Edukacja globalna pomaga w kształtowaniu następujących umiejętności:

- dostrzegania i rozumienia globalnych współzależności,
- krytycznego myślenia,
- praktycznego wykorzystywania wiedzy,
- podejmowania świadomych decyzji,
- współpracy w wymiarze lokalnym, krajowym i międzynarodowym.

Edukacja globalna sprzyja kształtowaniu postaw:

- odpowiedzialności,
- szacunku,
- uczciwości,
- empatii,
- otwartości,
- osobistego zaangażowania,
- gotowości do ustawicznego uczenia się.

—

Zmienione na podstawie komentarzy od młodzieży:

- Po opowiedzianych historiach dodane pytania do refleksji

- Zmniejszenie ilości faktów, w jednym z zadań w grupach
- Dodanie ćwiczenia integracyjnego/wprowadzającego na początek
- Pokazywanie na mapie krajów, z których pochodzą poszczególne historie

Dodatkowo do scenariusza dodane zostały komentarze jak przeprowadzać poszczególne ćwiczenia w sytuacji online oraz krótkie opisy historii światozmieniaczy/ek (a nie tylko linki do pełnej wersji historii). Lista historii została odświeżona i uzupełniona o nowe przykłady.

Inne komentarze od młodzieży, które warto wziąć pod uwagę podczas realizacji warsztatu:

- Podobało im się połączenie gry i pracy w grupach, że nie był to tylko wykład (warto zadbać o odpowiednią proporcję między opowieściami a zadaniami w grupach).
- Podobały im się historie światozmieniaczy/ek, warto zadbać o dynamikę opowieści (ton głosu, mimika, intonacja, itd.).
- Warto przemyśleć design gry, by był atrakcyjniejszy, może dodać więcej elementów.
- Jeśli warsztaty odbywają się online: zadbać o atrakcyjną grafikę.

Temat: Odpowiedzialna konsumpcja ubrań

Scenariusz poprawiony według sugestii młodzieży z Fundacji Wyobraź sobie podczas realizacji projektu “Edukacja globalna oczami młodzieży” współfinansowanego w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Autorka scenariusza: Anna Książek

Cel: Wskazanie zależności globalnych związanych z odpowiedzialną konsumpcją ubrań oraz zmotywowanie do zmiany w zakresie nawyków konsumenckich.

Zamierzenia/po zajęciach osoby uczestniczące będą:

- wiedziały skąd biorą się nasze ubrania
- wiedziały jak rozkłada się podział zysków z kupowanych przez nas ubrań
- wiedziały w jakich warunkach produkowane są przedmioty, z których korzystamy na co dzień
- wiedziały czym jest Sprawiedliwy Handel
- zmotywowane do dalszego działania w obszarze odpowiedzialnej konsumpcji
- wiedziały jakie konkretne działania mogą podjąć, by ich konsumpcja była bardziej odpowiedzialna

Czas trwania: 2h

Materiały: Wydrukowane załączniki 1 (jedna kopia dla każdej osoby), 2-5 oraz 7 (jedna kopia dla każdej kilkusobowej grupy), długopisy, kartki (najlepiej z upcyklingu/do ponownego użytku), duża mapa świata, długopisy, rzutnik, komputer, głośniki.

W wersji online: przygotowane zadania np. z wykorzystaniem narzędzi google drive, dostęp do zooma lub innej platformy, która umożliwi podział na pokoje (w tym opcje, w której to osoby uczestniczące decydują do którego dołączą pokoju), dostęp do aplikacji padlet.

Przebieg:

1. Bingo

Ćwiczenie – każda osoba dostaje tabelkę do wypełnienia (załącznik 1). W każdym polu znajduje się polecenie zaczynające się od słów: znajdź osobę, która.... Część poleceń związana jest z Edukacją globalną, inne pełnią funkcję integracyjną, pozwalającą osobom uczestniczącym lepiej się poznać. Zadaniem osób uczestniczących jest znalezienie osoby spełniającej dane kryterium i wpisanie jej imienia w odpowiednią rubrykę. Imiona nie mogą się powtarzać (chyba że grupa jest zbyt mała, wówczas można ustalić, że np. każde imię może się powtarzać się tylko raz). Odpowiedzi na pytania podsumowujemy na forum, pytanie na temat jeansów zostawiając na koniec. Pozwoli nam ono płynnie przejść do kolejnego punktu.

W wersji online można wykonać to ćwiczenie przygotowując osobny arkusz Bingo dla każdej osoby np. za pomocą dokumentów google. Następnie otwieramy kilka pokoiów na zoomie (dostosowując ich liczbę do osób uczestniczących, około 1 pokój na 2-3 osoby), korzystając z opcji, która pozwala osobom uczestniczącym samodzielnie wybrać pokój do którego chcą wejść i zmienić go w każdym momencie. Osoby przechodzą pomiędzy pokojami spotykając różne osoby i zadając im pytania z karty Bingo. Osoby, które wypełniły całą kartę wracają do pokoju głównego. Ta forma może wymagać bardziej szczegółowego omówienia i wsparcia technicznego dla osób, które nie są przyzwyczajone do pracy z zoomem.

Czas trwania: 20 minut

2. Skąd się biorą moje jeansy?

Osoba prowadząca czyta drogę, jaką przebywają jeansy zanim trafią w nasze ręce (załącznik 2). Zadaniem osób uczestniczących jest zaznaczanie na mapie świata (załącznik 3) wyczytanych przez osobę prowadzącą miejsc. Podsumowując zastanawiamy się, jakie konsekwencje niesie za sobą taka sytuacja (duże nakłady pieniędzy na transport, zanieczyszczenie środowiska, zużycie zasobów np. ropy). Skoro tak duże są konsekwencje, dlaczego ten proces tak wygląda? (bo to wbrew pozorom wciąż jest tańsze niż umiejscowienie całej produkcji np. w Europie, gdzie trzeba płacić pracownikom/com określone stawki i przestrzegać ich praw). Droga jeansów od samego początku (od pola bawełny), aż do końca to średnio 19.000 km. Kontynuując wątek jeansów prosimy osoby

uczestniczące, by zgadły ile litrów wody potrzeba do wyprodukowania jednej pary jeansów (10.000!).

W wersji online osoby uczestniczące mogą wykonać to zadanie w grupach, otrzymując opis drogi oraz rysunek mapy. Można też do tego wykorzystać aplikację padlet. Dysponuje ona mapą świata, na której osoby uczestniczące mogą wyszukiwać i zaznaczać państwa bez konieczności logowania się. Aplikacja jednak ma funkcje, w której sama wyszukuje wskazany kraj, dlatego ćwiczenie to może okazać się zbyt proste (nawet jeśli wizualnie bardziej atrakcyjne niż zaznaczanie na zwykłym rysunku mapy). W przypadku rysunku mapy można również dodać element rywalizacji (grupa która pierwsza prawidłowo zaznaczy kraje wygrywa).

Czas trwania: 15 minut

3. Podział zysków

Wiemy skąd pochodzą jeansy, ile wody trzeba by wyprodukować jedną parę, przyjrzyjmy się więc temu, kto zarabia na naszych jeansach. Dzielimy osoby uczestniczące na kilkusobowe grupy. Każda grupa otrzymuje pocięty rysunek jeansów, odzwierciedlający procent zarobku na danej parze jeansów (załącznik 4) oraz nazwy zarabiających elementów, np. zysk marki, marża sklepu itd. (załącznik 5). Ich zadaniem jest dopasowanie jednych do drugich.

Odpowiedź:

1. Marża sklepu – 50%
2. Zysk marki – 25%
3. Zysk fabryki – 13%
4. Transport i podatki – 11%
5. Pensja szwacza/szwaczki – 1%

W wersji online można przygotować to ćwiczenie np. z wykorzystaniem Google slajdów. Grupy przesuwają nazwy zarabiających elementów dopasowując je do odpowiedniego procenta (przykład w załączniku 6).

Podsumowując pytamy o przyczyny i konsekwencje takiego stanu rzeczy oraz rozmawiamy chwilę o tym – czy to jest sprawiedliwe? Podkreślamy, korzystając sytuacji, że taka sytuacja dotyczy nie tylko ubrań, ale również innych produktów, w tym żywności. Warto powiedzieć również dwa słowa o warunkach pracy w fabrykach (brak przestrzegania podstawowych zasad bezpieczeństwa, wyzysk pracowników/c – dobrym przykładem jest powołanie się na tragedię w Rana Plaza w Bangladeszu, o której było głośno w Polsce w związku z tym, że w ruinach znaleziono metki Croppa, czyli polskiej firmy).

Czas trwania: 10 minut

4. Historia rzeczy – film

Podsumowując poprzednie ćwiczenia prezentujemy film "Historia rzeczy", który w zwięzłej i przystępnej formie przedstawia jak wygląda proces produkcji, użycia i utylizacji rzeczy: https://www.youtube.com/watch?v=_gu6SIJxTn8. Po filmie warto zapytać osoby uczestniczące co zwróciło ich szczególną uwagę i dlaczego.

Czas trwania: 35 minut

5. Sprawiedliwy Handel

Jednym z rozwiązań na problemy omówione w poprzednich ćwiczeniach jest inicjatywa Sprawiedliwy Handel (Fair Trade). Podczas gdy osoby uczestniczące oglądają film wieszamy w różnych miejscach sali zasady, którymi kieruje się Sprawiedliwy Handel (załącznik 7). Prosimy osoby uczestniczące o rozejście się i przeczytanie zasad, a następnie zaznaczenie trzech, które uważają za najważniejsze. Podsumowujemy w grupie wyniki „głosowania”, rozmawiając chwilę o idei Sprawiedliwego Handlu. Czy to dobry pomysł? Jakie są jego mocne i słabe strony?

W wersji online możemy podzielić osoby uczestniczące na kilkusobowe grupy i również zapytać, które trzy zasady są dla nich najważniejsze i dlaczego, jednocześnie udostępniając opis zasad z załącznika 7.

Inną wersją tego ćwiczenia, która wymaga mniej czytania, jest rozdanie każdej grupie nazw kilku zasad i poproszenie o przedyskutowanie jak rozumieją daną zasadę (na podstawie samego tytułu) oraz zaprezentowanie wyników pracy pozostałym grupom. Osoba prowadząca może uzupełnić wyjaśnienie, jeśli zajdzie taka potrzeba.

Czas trwania: 20 minut

6. Inne rozwiązania

Jedną ze słabych stron Sprawiedliwego Handlu jest mała dostępność produktów tego typu w Polsce oraz ich wysoka cena. Co innego możemy zrobić, by przyczynić się do odpowiedzialnej konsumpcji? Podziel osoby uczestniczące na kilkusobowe grupy i zaproś do burzy mózgów – niech wypiszą wszelkie możliwe i realne sposoby na to, by nasza konsumpcja była choć odrobinę bardziej odpowiedzialna.

W wersji online można to zadanie wykonać w oddzielnych pokojach lub (jeśli czasu jest niewiele) przeprowadzić symultaniczną burzę mózgów w całej grupie, prosząc osoby uczestniczące, aby w tym samym czasie zapisały swoje odpowiedzi na google slajdzie.

Czas trwania: 20 minut

Bibliografia:

- *Kompas. Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą*, praca zbiorowa, Warszawa 2005
- Anna Paluszek, *Odpowiedzialna konsumpcja w przemyśle odzieżowym – scenariusz zajęć z edukacji globalnej*, Polska Akcja Humanitarna
- <https://storyofstuff.org/>

Załącznik 1

Znajdź osobę, która...

<p>Wie skąd pochodzą jego/jej jeansy.</p> <p>Skąd? Imię</p>	<p>Ma przy sobie/na sobie jakiś przedmiot lub ubranie wyprodukowane poza Europą.</p> <p>Jaki? Imię</p>	<p>Jadł/a lub pił/a dziś coś, co nie pochodzi z Polski.</p> <p>Co? Imię</p>
<p>Potrafi wymienić trzy kraje należące do globalnego Południa.</p> <p>Jakie? Imię</p>	<p>Uczył/a się lub pracuje z osobą z innego kraju.</p> <p>Skąd? Imię</p>	<p>Zna organizację zajmującą się tematami globalnymi lub/i odpowiedzialną konsumpcją.</p> <p>Jaką? Imię</p>
<p>Ma takie samo hobby jak Ty.</p> <p>Jakie? Imię</p>	<p>Uprawia regularnie sport.</p> <p>Jaki? Imię</p>	<p>Czytała ostatnio ciekawą książkę.</p> <p>Jaką? Imię</p>
<p>Gra na instrumencie.</p> <p>Jakim? Imię</p>	<p>Podróżowała w ciekawe miejsce.</p> <p>Jakie? Imię</p>	<p>Ma ten sam zodiaku.</p> <p>Jaki? Imię</p>

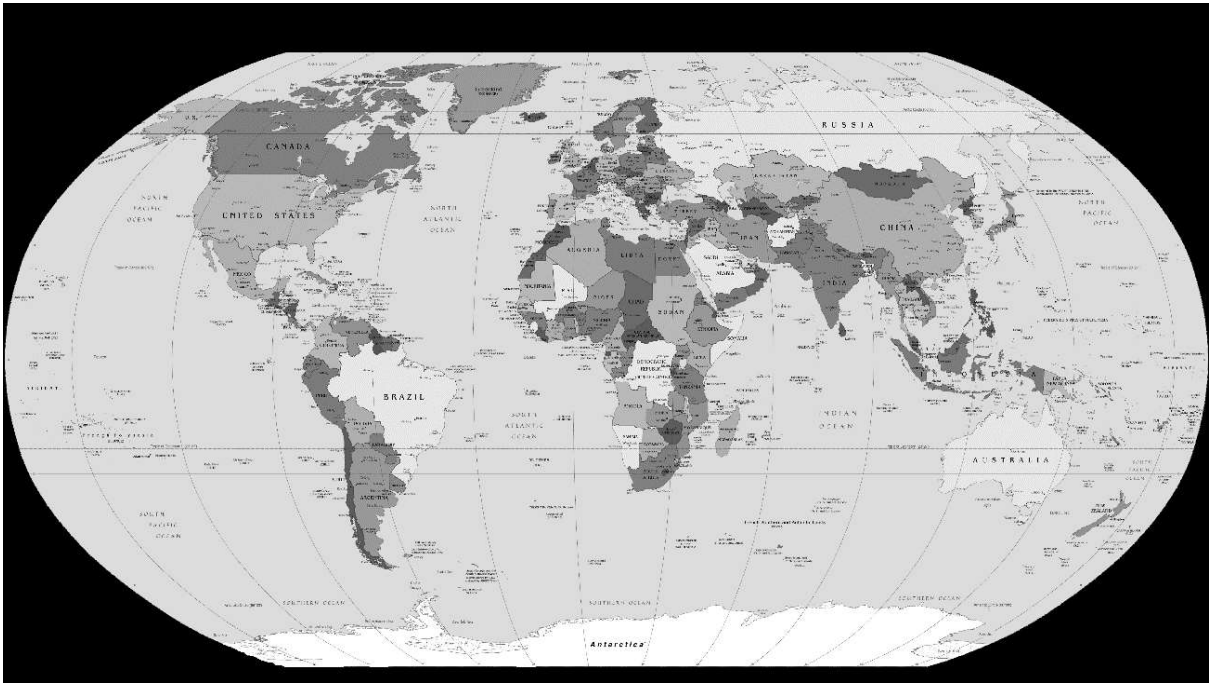
Załącznik 2

(źródło: Anna Paluszek, Odpowiedzialna konsumpcja w przemyśle odzieżowym – scenariusz zajęć z edukacji globalnej, Polska Akcja Humanitarna)

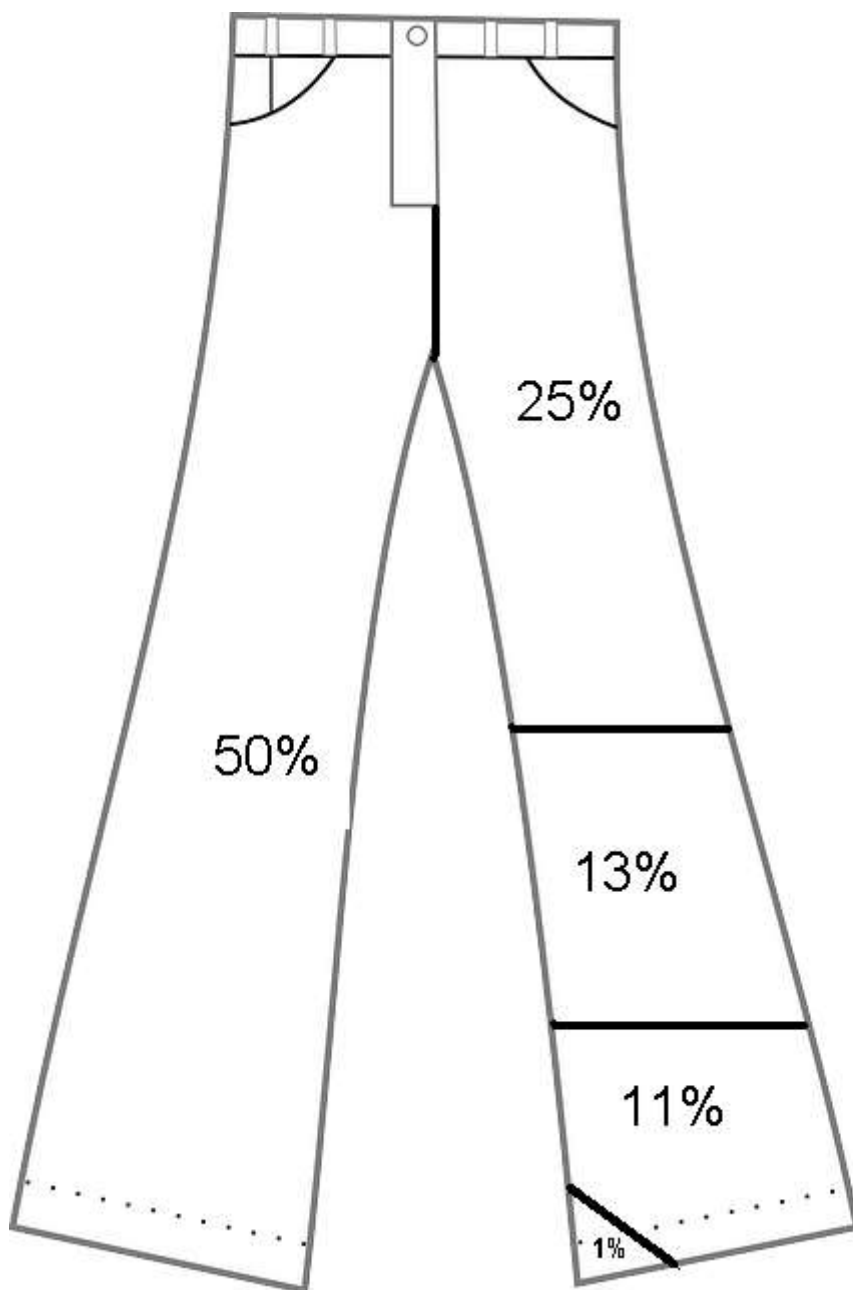
Miejsca produkcji poszczególnych elementów dżinsów

- a. Projekt graficzny jest przygotowywany w Szwajcarii i wysyłany przez Internet do fabryki odzieżowej na Filipinach.
- b. Bawełna jest zbierana w Burkina Faso, Kazachstanie albo Indiach i wysyłana do Chin.
- c. W Chinach przędzie się nici, przy użyciu szwajcarskich maszyn.
- d. Na Filipinach bawełna jest farbowana kolorami indygo, pochodzącymi z Niemiec lub Szwajcarii.
- e. W Polsce tkany jest materiał, przy użyciu szwajcarskich maszyn.
- f. Materiał jest wysyłany do Marsylii we Francji.
- g. Metka dżinsów pochodzi z Francji, a guziki z Włoch.
- h. Wszystkie elementy (guziki, metki, materiał) są transportowane samolotem na Filipiny i zszywane razem.
- i. W Grecji, dżinsy są wykańczane przy użyciu pumeksu.
- j. Dżinsy są sprzedawane w Szwajcarii.
- k. Po tym, jak są noszone, oddaje się je do Czerwonego Krzyża/Armii Zbawienia, albo innej organizacji zbierającej odzież używaną.
- l. Dżinsy wysyłane są do Afryki, gdzie nosi się je jeszcze raz.

Załącznik 3

Załącznik 4

Załącznik 5

(źródło: Anna Paluszek, Odpowiedzialna konsumpcja w przemyśle odzieżowym – scenariusz zajęć z edukacji globalnej, Polska Akcja Humanitarna)

Sprzedaż/marża firmy

Zysk marki

Koszt materiału oraz zysk fabryki

Transport i podatki

Pensja szwacza/szwaczki

Załącznik 6

Przykładowy slajd w Google do przygotowania w przypadku wersji online

Załącznik 7

Zasady Sprawiedliwego Handlu

1. Tworzenie możliwości rozwoju dla producentów w niekorzystnej sytuacji ekonomicznej

Sprawiedliwy Handel jest strategią zrównoważonego rozwoju i walki z ubóstwem. Jego celem jest stworzenie możliwości rozwoju dla producentów, którzy znajdują się w niekorzystnej sytuacji ekonomicznej lub są marginalizowani przez konwencjonalny system handlu.

2. Przejrzystość i odpowiedzialność

Sprawiedliwy Handel zakłada przejrzyste zarządzanie i stosunki handlowe, aby zapewnić uczciwość i szacunek we współpracy z partnerami handlowymi.

3. Budowanie potencjału

Sprawiedliwy Handel jest rozwiązaniem, które umożliwia rozwój samodzielności producentów. Stosunki w ramach Sprawiedliwego Handlu zapewniają ciągłość, która pozwala producentom rozwijać ich umiejętności zarządzania oraz poszerza ich dostęp do nowych rynków.

4. Promocja Sprawiedliwego Handlu

Organizacje Sprawiedliwego Handlu podnoszą świadomość Sprawiedliwego Handlu i perspektyw bardziej sprawiedliwego handlu światowego. Udzielają swoim klientom informacji o sobie, produktach i warunkach produkcji. Stosują uczciwe strategie reklamy i marketingu oraz dążą do najwyższych standardów jakości produktów i pakowania.

5. Płacenie sprawiedliwej ceny

Sprawiedliwa cena w kontekście regionalnym lub lokalnym to taka, która została uzgodniona poprzez dialog i współuczestnictwo. Pokrywa ona nie tylko koszty produkcji, lecz także pozwala na produkcję, która jest sprawiedliwa społecznie i bezpieczna dla środowiska. Zapewnia uczciwe wynagrodzenie dla producentów oraz uwzględnia zasadę równej wartości płacy dla kobiet i mężczyzn. Sprawiedliwi Handlowcy gwarantują producentom płatność w terminie, a także w miarę możliwości pomagają uzyskać dostęp do środków finansowych przed zbiorami lub produkcją.

6. Równość płci

Sprawiedliwy Handel oznacza, że praca kobiet jest odpowiednio oceniana i wynagradzana. Kobiety zawsze otrzymują wynagrodzenie za ich wkład w proces produkcji oraz posiadają należne im uprawnienia w swoich organizacjach.

7. Warunki pracy

Sprawiedliwy Handel oznacza dla producentów bezpieczne i zdrowe środowisko pracy. Udział dzieci (o ile w ogóle ma miejsce) nie wpływa negatywnie na ich dobre samopoczucie, bezpieczeństwo, wymagania edukacyjne i potrzebę zabawy, a także spełnia wymogi konwencji ONZ o prawach dziecka i pozostaje w zgodzie z lokalnym prawem i normami.

8. Praca dzieci

Organizacje Sprawiedliwego Handlu przestrzegają postanowień konwencji ONZ o prawach dziecka, jak również lokalnych praw i norm społecznych, aby zapewnić, że udział dzieci w procesie produkcji artykułów Sprawiedliwego Handlu (o ile w ogóle ma miejsce) nie wpływa negatywnie na ich dobre samopoczucie, bezpieczeństwo, wymagania edukacyjne i potrzebę

zabawy. Organizacje, które bezpośrednio współpracują z producentami o charakterze nieformalnym, ujawniają udział dzieci w procesie produkcji.

9. Środowisko

Sprawiedliwy Handel sprzyja poprawie działań związanych z ochroną środowiska i stosowaniu metod odpowiedzialnej produkcji.

10. Stosunki handlowe

Organizacje Sprawiedliwego Handlu prowadzą handel z uwzględnieniem dobra marginalizowanych drobnych producentów w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym, oraz nie dążą ich kosztem do maksymalizacji własnych dochodów. Utrzymują stosunki długoterminowe oparte na solidarności, zaufaniu i wzajemnym szacunku, co przyczynia się do promocji i rozwoju Sprawiedliwego

—

Zmienione na podstawie komentarzy od młodzieży:

- Dodana alternatywna wersja ćwiczenia o Sprawiedliwym Handlu, która wymaga mniej czytania
- Zwiększenie liczby pytań w Bingo (z 6 do 12), dodanie również pytań integracyjnych, a nie tylko tych związanych z Edukacją globalną
- Dodane sugestie do ćwiczenia z zaznaczeniem na mapie, które mogą uatrakcyjnić ćwiczenie (samo w sobie odrobinę zbyt proste w oczach młodzieży)
- Skrócenie scenariusza i skoncentrowanie się jedynie na konsumpcji ubrań (zagadnienie konsumpcji żywności omówione jest bardziej szczegółowo w dwóch innych scenariuszach)

Dodatkowo do scenariusza dodane zostały komentarze jak przeprowadzać poszczególne ćwiczenia w sytuacji online.

Inne komentarze od młodzieży, które warto wziąć pod uwagę podczas realizacji warsztatu:

- Wiele osób potwierdziło, że podobał im się film, w tym grafiki, które pozwoliły lepiej zrozumieć treść (nawet jeśli film, szczególnie z polskim lektorem, jest dość długi)
- Warto wprowadzić elementy rywalizacji (np. kto pierwszy), by utrzymać zainteresowanie i motywację
- Warto wprowadzić elementy humoru (np. memy)

Temat: Odpowiedzialna konsumpcja żywności 1

Scenariusz poprawiony według sugestii młodzieży z Fundacji Wyobraź sobie podczas realizacji projektu “Edukacja globalna oczami młodzieży” współfinansowanego w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Autorka scenariusza: Anna Książek

Cel: Omówienie najważniejszych zagadnień związanych z odpowiedzialną konsumpcją żywności

Zamierzenia/po zajęciach osoby uczestniczące będą:

- wiedziały skąd bierze się nasza żywność
- wiedziały jak rozkłada się podział zysków z kupowanej przez nas żywności
- wiedziały w jakich warunkach produkowana jest nasza żywność
- zmotywowane do dalszego działania w obszarze odpowiedzialnej konsumpcji
- wiedziały jakie konkretne działania mogą podjąć, by ich konsumpcja była bardziej odpowiedzialna

Czas trwania: 2h

Materiały: Kartki, mazaki, wydrukowane załączniki 1 (jedna kopia), 2 i 4 (jedna kopia dla każdej kilkusobowej grupy), mapa świata, flipczarty.

W wersji online przygotowane ćwiczenia np. z wykorzystaniem narzędzi Google drive, Kahoot.

Przebieg:

1. Wprowadzenie

Powitanie osób uczestniczących, przedstawienie celów spotkania i projektu, w ramach którego jest ono realizowane.

Następnie zaprosz osoby uczestniczące do trzech rund rozmów w grupach 3-osobowych, za każdym razem zmieniając skład grupy i pytanie. Na odpowiedź na każde pytanie grupy mają 6 minut.

Pytania:

- Jak się masz? Jak minął Ci dzień? Z czym zaczynasz dzisiejszy warsztat?
- Czym jest Edukacja globalna?

To pytanie podsumuj pytając każdą grupę o odpowiedź, a następnie prezentując slajdy lub plakat z definicją Edukacji globalnej (którą znaleźć możesz np. tutaj: <https://fed.org.pl/globalna/o-programie/>).

- Jak rozumiecie cytat: „I zanim skończysz śniadanie, już zależałeś/aś od ponad połowy świata.” (Martin Luther King). W jaki sposób wiąże się on z tematem dzisiejszego spotkania – odpowiedzialną konsumpcją?

W przypadku wersji online, skorzystaj z opcji Oddzielnych pokoi, oferowanych np. przez zoom.

Czas trwania: 20 minut

2. Państwa świata – podział na grupy

Rozdajemy osobom uczestniczącym nazwy krajów. Ich zadaniem jest dobrać się w trzy grupy: kraje z Azji, Ameryki oraz Afryki. Rozkładamy w widocznym miejscu mapę świata, by osoby uczestniczące mogły z niej skorzystać, w razie wątpliwości (załącznik 1). To również dobry moment do tego, by przypomnieć osobom uczestniczącym znaczenie pojęcia globalne Południe.

W wersji online, pomijamy to ćwiczenie, dzieląc osoby uczestniczące na nowe grupy według sugestii zooma (lub innej platformy).

Czas trwania: 5 minut

3. Skąd się bierze nasza żywność?

Rozdajemy grupom zestaw pociętych produktów oraz nazw krajów, w których są one produkowane (załącznik 2). Osoby uczestniczące mają kilka minut na dopasowanie jednych do drugich. Do każdego produktu przyporządkowane są trzy kraje - najwięksi producenci. Następnie podsumowujemy ćwiczenie na forum, pokazując dane kraje na mapie świata. Wracamy do cytatu z początku zajęć. Czy rozumienie tych słów zmieniło się w jakikolwiek sposób?

W wersji online ćwiczenie można przygotować z pomocą Google slajdów (przykład w załączniku 3) lub Kahoota.

Czas trwania: 15 minut

4. Skąd się bierze nasza kawa

Zaprezentuj osobom uczestniczącym film, który przedstawia produkcję ekologicznej kawy w małej wiosce Duraznillo na północy Peru:

https://www.youtube.com/watch?v=MqCdAqwiB78&list=PLEMUu_oPmwZYU6VyFe_-eNVnQS6LU3Mh&index=10.

Możesz również uzupełnić informacje z filmu na podstawie poniższej historii:

EKOLOGICZNA KAWA

Duraznillo to mała peruwiańska wioska, w której mieszkańcy i mieszkanki utrzymują się głównie z produkcji ekologicznej kawy. W sezonie spędzają na zbiorach kawy nawet do kilkunastu godzin dziennie, ręcznie zrywając owoce z krzewów i drzew kawowych. Zebrane ziarna kawy, po oddzieleniu od skorupki, suszą kilka dni na słońcu na matach rozłożonych przed domem. Nikt nie zbiera kawy sam – mieszkańcy i mieszkanki dzielą się na kilkusobowe grupy wspólnie zbierając kawę najpierw na jednej farmie, potem na kolejnej i jeszcze kolejnej. Rodzina, na której farmie danego dnia odbywa się praca, odpowiada za przygotowanie posiłków – śniadanie i kolacje podawane są w domu danej rodziny (ciepła zupa), obiad zaś kobiety donoszą w pudełkach na farmę oddaloną od wioski kilkanaście do

kilkudziesięciu minut pieszo. Zebraną kawę (kilkadziesiąt kilogramów dziennie) transportuje się konno – nikt nie posiada tu samochodu czy motoru, zresztą i tak nie przejechałyby one po wąskich, stromych, górskich ścieżkach. Część zebranych ziaren – po usmażeniu na patelni, zgnieceniu i przesianiu – służy do parzenia kawy dla mieszkańców i mieszkanek, a pije ją tu praktycznie każdy, łącznie z kilkuletnimi dziećmi. Jedzenie i napoje ograniczone są do tego co daje natura, a na wysokości 2000 metrów nie daje ona zbyt wiele. Oprócz kawy, spożywa się tu głównie banany w kilku odmianach, jukkę, fasolę, czasem jajka czy pieczywo, w sezonie również pomarańcze i czerymoję.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2020/03/22/kawowe-opowiesci>

Po obejrzeniu filmu/wysłuchaniu historii, zaprosz osoby uczestniczące do dyskusji:

- Co zwróciło Waszą uwagę w filmie? Co Was zaskoczyło?
- Co sądzicie o zaprezentowanym procesie zbierania kawy?
- Jak Waszym zdaniem wygląda codzienne życie osób z zaprezentowanego filmu? Czym różni się od naszego? Co jest dla nich trudne? Co sprawia im radość?
- W jaki sposób wybory osób z globalnej Północy wpływają na życie osób w zaprezentowanej wiosce (umiejscowionej na globalnym Południu)?

Czas trwania: 15 minut

5. Kto na tym zarabia?

Dzielimy osoby uczestniczące na 5-osobowe grupy. Każda osoba w grupie otrzymuje inną rolę. Opisy ról znajdują się z załączniku 4 (na podstawie:

<https://developmentperspectives.ie/ResourcesPDFS/Understanding-the-SDGs.pdf>). Każda osoba zapoznaje się z opisem swojej roli (pracownik/ca plantacji, właściciel/ka plantacji, importer/ka, przewoźnik/czka, supermarket).

Następnie rysujemy na flipcharcie banana mówiąc, że kosztuje on złotówkę. Zadaniem grup jest wynegocjowanie ile procent (groszy) ze złotówki powinna dostać każda osoba w danej

roli. Po 15 minutach negocjacji zaprosz wszystkie grupy do podzielenia się wypracowanym podziałem oraz podsumowania procesu negocjacji.

Jeśli ilość osób w całej grupie nie dzieli się przez 5, możesz niektóre role (np. pracownika/cy plantacji) dać więcej niż jeden osobie, zrezygnować z jednej roli lub dać mniejszym grupom opis wszystkich ról, by w czasie gry zdecydowały o przydziale pieniędzy do ról, które nie zostały dopasowane do konkretnego osoby.

W wersji online każda osoba otrzymuje dokument googla z opisem roli, zaś negocjacje odbywają się w Oddzielnych pokojach.

Czas trwania: 30 minut

6. Rozwiązania

Podsumowując ten i poprzedni warsztat (o odpowiedzialnej konsumpcji ubrań), spróbujmy skupić się na rozwiązaniach. Podziel osoby uczestniczące na grupy i zaprosz do dyskusji o tym, co my jako konsumenci i konsumentki możemy zrobić, żeby nasza konsumpcja była bardziej odpowiedzialna. Zaprosz grupy do zapisania odpowiedzi na flipcharcie lub, w przypadku warsztatu online, na Google slajdach. Po 10 minutach dyskusji poprosz każdą grupę o przedstawienie pomysłów.

Przykładowe pomysły:

- kupować mniej
- kupować lokalnie
- kupować rzeczy w większych opakowaniach lub, jeśli to możliwe, bez opakowań
- kupować żywność ekologiczną
- prawidłowo przechowywać jedzenie
- nie kupować na zapas (ryzyko zepsucia)
- kupować sezonowe warzywa/owoce
- kupować w sklepach z używaną odzieżą
- wymieniać się ubraniami (zamiast kupować nowe)

Na koniec możesz opowiedzieć historie świętozmiennicy/ek przyczyniających się do zmiany w obrębie konsumpcji. Wskaż również źródła, z których osoby uczestniczące mogą czerpać więcej informacji i inspiracji, również do realizacji własnych warsztatów i działań (np. e-globalna.edu.pl, ekonsument.pl, pah.org.pl, teg.edu.pl, książka ze scenariuszami Świątozmiennicze. Cel Dobro.).

Przykłady świętozmienniających historii związanych z odpowiedzialną konsumpcją:

EKOLOGICZNY RYŻ

Tor porzucił dobrze płatną pracę w Bangkoku, by wrócić do swoich korzeni – został ekologicznym farmerem ryżu. Ryż jest w Tajlandii podstawą niemal każdego posiłku. W ciągu ostatnich lat większość farmerów i farmerek przeszła na produkcję chemiczną uzależniając się od wielkich korporacji. Ekologiczna produkcja wiąże się z wieloma wyzwaniami – od znalezieniem klientów/ek gotowych zapłacić wyższą cenę za lepszy produkt aż po współpracę z odpowiednim młynem, który nie zmiesza ryżu ekologicznego z chemicznym, niwelując wartość tego pierwszego. Tor podjął wyzwanie, szukając modelu biznesowego, który przyniesie stabilność finansową nie tylko jego farmie, ale też zachęci innych farmerów i farmerki do przejścia na produkcję ekologiczną. Tor eksperymentuje z wieloma produktami, sprzedaje nie tylko ryż w kilku różnych odmianach, ale i ryżowe mydła, makarony, lody czy nawet wino.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2015/11/30/powrot-do-korzeni>

EKOLOGICZNY JEDWAB

Farma jedwabiu Mulberries powstała w Laosie po wietnamskiej wojnie na jednym z najbardziej zbombardowanych obszarów, by zachęcić do powrotu w rodzinne strony osoby uciekające przed wojną i zapewnić im miejsca pracy. Farma Mulberries powstała dzięki staraniom Kommaly Chanthavong, nominowanej do pokojowej nagrody nobla, która szukała sposobu na to, by ludzie wrócili z Vientiane, stolicy Laosu do której uciekli w czasie wietnamskiej wojny, do Phonsavan – jednego z najbardziej zbombardowanych regionów. Większość kobiet z tego obszaru potrafiła robić tylko jedną rzecz – produkować jedwabne

chusty. W produkcję jednej z nich zaangażowane jest około 25 osób, to mnóstwo pracy zaczynając od karmienia jedwabników świeżymi liśćmi z drzew morwy trzy razy dziennie, poprzez gotowanie tych jedwabników, które wytworzyły kokony i wyciąganie z nich pojedynczych nitki, aż do ręcznego tkania chust pełnych kolorowych wzorów. Nic się też nie marnuje – wyhodowane w ekologiczny sposób jedwabniki stają się przekąską lub dodatkiem do głównego posiłku dla lokalnych rodzin.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2016/10/31/jedwabnym-szlakiem>

EKOLOGICZNY WĘGIEL

SGFE z Kambodży produkuje ekologiczny węgiel z kokosa, zapobiegając wycinaniu lasów i wykorzystując jeden z najpowszechniejszych w tym kraju odpadów. Skorupy kokosów znaleźć można wszędzie – porzucone na ulicy po wypiciu cennego mleka kokosowego. SGFE (Sustainable Green Fuel Enterprise) wykorzystuje je do produkcji węgla, który wciąż służy do gotowania wielu rodzinom w Kambodży. Węgiel z kokosów nie tylko pozwala oszczędzić lasy, ale też zdrowie kambodżańskich kobiet i dzieci – nie wytwarza bowiem dymu ani iskier, szczególnie niebezpiecznych dla tych, którzy w domu zajmują się gotowaniem. SGFE zatrudnia osoby żyjące w ubóstwie, zapewniając im pracę, a im dzieciom – wszechstronną edukację w organizacji PSE z które współpracują. Swoją ekologiczny węgiel sprzedają za tą samą cenę co standardowy, zaś różnicę w kosztach produkcji pokrywają oferując ludziom z całego świata możliwość wykupienia kredytów węglowych i zniwelowania ich śladu węglowego.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2015/11/21/wegiel-z-kokosa>

Czas trwania: 25 minut

9. Co ja zrobię? – podsumowanie

Każda osoba uczestnicząca zapisuje przynajmniej jedną małą rzecz, którą od dziś zacznie robić inaczej, by być choć odrobinę bardziej odpowiedzialnym/ą konsumentem/ką. Zapisane decyzje przedstawia reszcie grupy.

Czas trwania: 10 minut

Bibliografia:

- sprawiedliwyhandel.pl
- ekonsument.pl
- <https://developmentperspectives.ie/ResourcesPDFS/Understanding-the-SDGs.pdf>
- exchangetheworld.info

Załącznik 1

Nazwy krajów (dobierz je tak, by w każdej grupie była proporcjonalna liczba osób).

AMERYKA	AZJA	AFRYKA
Boliwia	Oman	Algieria
Peru	Kambodża	Burkina Faso

Paragwaj	Bangladesz	Ghana
Ekwador	Butan	Liberia
Kolumbia	Nepal	Mauretania
Wenezuela	Armenia	Senegal
Urugwaj	Uzbekistan	Wybrzeże Kości Słoniowej

Załącznik 2

KAWA	Brazylia	Wietnam	Kolumbia
POMARAŃCZE	Brazylia	USA	Chiny
BANANY	Filipiny	Indie	Chiny
ORZESZKI ZIEMNE	Chiny	Indie	Nigeria
KAKAO	Ghana	Wybrzeże Kości Słoniowej	Indonezja
HERBATA	Indie	Chiny	Kenia

Załącznik 3

Pokój 2

BANAN Ghana Kenia Nigeria

KAKAO Indonezja Chiny India

ORZESZKI ZIEMNE Brazylia USA

HERBATA Chiny India Wybrzeże Kości Słoniowej

POMARAŃCZE Brazylia Filipiny Kolumbia

KAWA India Wietnam Chiny

Załącznik 4

Na podstawie:

<https://developmentperspectives.ie/ResourcesPDFS/Understanding-the-SDGs.pdf>

PRACOWNIK/CA PLANTACJI BANANÓW

Praca, koszty i odpowiedzialność:

12-14 godzin dziennie trudnej, fizycznej pracy w upale.

Wybór najlepszych bananów

Mycie bananów - dłonie w wodzie przez cały dzień

Zbieranie bananów - noszenie ciężkich kiści na plecach

Pestycydy są rozpylane z samolotów - prawdopodobnie spadają też na Twój dom i pobliską szkołę. Używanie pestycydów może prowadzić do zagrożenia zdrowia i chorób

Zmartwienia: Czy będę miał/a wystarczająco dużo pieniędzy, by kupić jedzenie, zapłacić za rachunki od lekarzy albo wysłać dzieci do szkoły? Prawdopodobnie nie możesz spotkać się z innymi pracownikami/cami, żeby wspólnie złożyć skargę na wysokość wynagrodzenia, warunki pracy czy zakwaterowania. Będziesz zniechęcany/a do tworzenia czy dołączenia do związków zawodowych.

WŁAŚCICIEL/KA PLANTACJI

Praca, koszty i odpowiedzialność:

Bieżące opłaty na utrzymanie plantacji: Musisz płacić za drogie pestycydy, benzynę do samolotów, które pestycydy rozpylają, narzędzia i maszyny. Koszt adwokatów/ek - jeśli pracownicy/e oskarżą Cię za wypadki w miejscu pracy.

Marnotrawstwo: Regulacje w większości krajów w Europie i większość osób kupujących chce "idealnych owoców" - bez żadnych skaz, o idealnym kształcie, itd. Potrzeba na to dużej ilości pieniędzy i umiejętności. Jeśli którykolwiek z Twoich bananów nie spełnia tych wysokich standardów zostanie wyrzucony, a Ty stracisz pieniądze.

Ryzyko: Jeśli zbiory pójdą źle - to Ty ponosisz konsekwencje, podobnie w przypadku naturalnych katastrof, suszy czy ataku szkodników.

Inwestycje w modernizację: Potrzebujesz pieniędzy, żeby płacić za najnowsze maszyny i pomysły, żeby Twoja plantacja była zawsze na czasie i nie wypadła z biznesu.

Koszt ziemi: Im dłużej Twoja ziemia jest używana do plantacji bananów, tym bardziej się zużywa i będziesz musiał/a kupować więcej pestycydów lub więcej ziemi!

IMPORTER/KA

Praca, koszty i odpowiedzialność:

Transport: ciężarówkami z europejskich portów do magazynów, a stamtąd do sklepów.

Umowy: importer/ka jest odpowiedzialny za umowy z producentami od których kupuje (obiecuje zakup x bananów na tydzień), jak i z kupcami detalicznymi (obiecuje dostarczenie x bananów na tydzień). Musisz dotrzymać obietnic, nawet jeśli jakiś element łańcucha dostawy zawiódł.

Opłata za licencje: importer/ka opłaca licencje na import bananów do Unii Europejskiej.

Biura i administracja: Importer/ka "potrzebuje" dużych, nowoczesnych biur do celów administracyjnych i biurokracji związanej z tą rolą.

Gaz powodujący dojrzewanie: Etylen to gaz, który używany się do przyspieszania procesu dojrzewania bananów.

Przepakowanie: Po procesie dojrzewania banany muszą zostać przepakowane, musisz więc zapłacić pracownikom/com oraz za materiał.

PRZEWOŹNIK/CZKA

Praca, koszty i odpowiedzialność:

Statki: Statki handlowe są bardzo drogie w zakupie i utrzymaniu.

Benzyna: musisz płacić za benzynę do statku - jeden ładunek między Ameryką Łacińską a Europą może być na morzu nawet do pięciu tygodni.

Ubezpieczenie: Jeśli ładunek zostanie zniszczony lub uszkodzony, może to być Twoja wina, lub to Ty będziesz musiał/a za to zapłacić.

Chłodzenie: Na pokładzie, banany są trzymane w ogromnych lodówkach żeby zapobiegać ich dojrzewaniu. Jeśli dojrzeją zbyt szybko, mogą być zepsute w momencie kiedy dotrą do sklepów.

Opłaty portowe: Musisz płacić opłaty portowe zarówno w porcie początkowym i końcowym.

SUPERMARKET

Praca, koszty i odpowiedzialność:

Personel: Musisz zapłacić osobom, pracującym w Twoim sklepie.

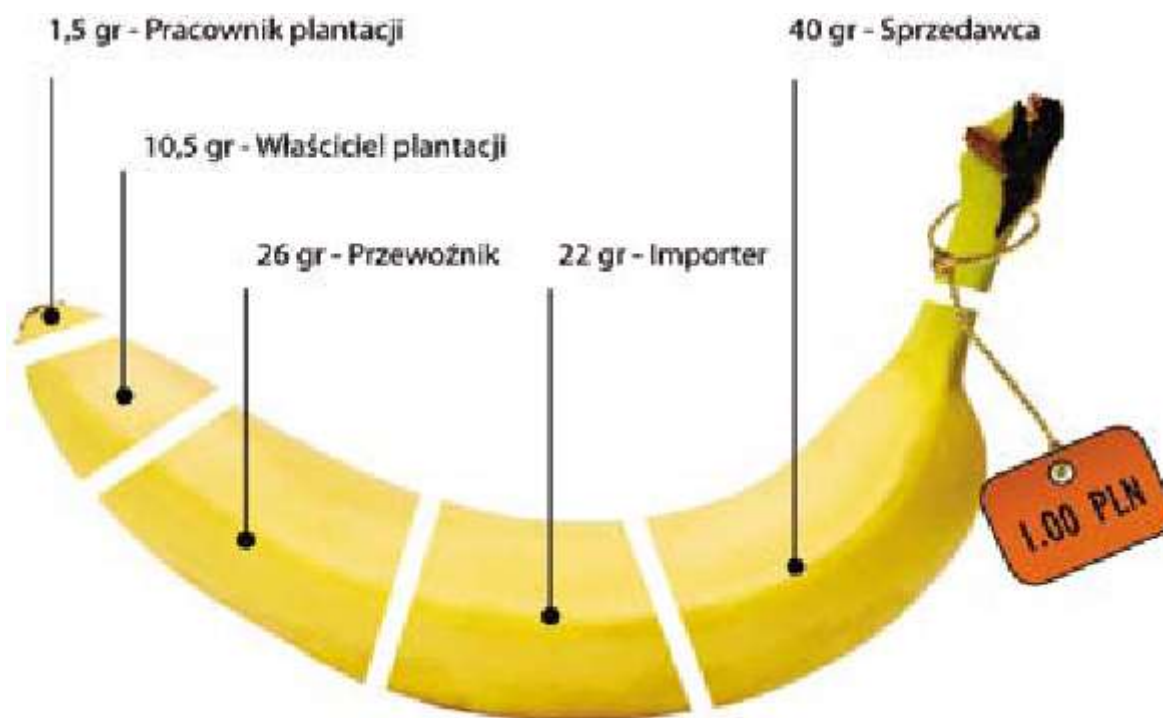
Bieżące koszty: oświetlenie, transport, design ubrań dla pracowników/c, torebki, etc.

Konkurencja: potrzebujesz nowych pomysłów na sprzedaż, może większego sklepu, lepszego sprzętu - wszystko po to, by mieć pewność, że zarabiasz wystarczająco i zostaniesz na rynku.

Ryzyko: Jeśli banany nie są traktowane w prawidłowy sposób lub dotrą na półki zbyt dojrzałe, Twoi klienci/teki nie będą zadowoleni/e. Mogą zdecydować nie kupować już więcej w Twoim sklepie.

Reklama: Potrzebujesz reklamować to, co sprzedajesz i pokazać jak dobry jest Twój sklep, żeby klienci/ki przychodzili/ły do Twojego sklepu, a nie gdzie indziej.

Załącznik 5

Zmienione na podstawie komentarzy od młodzieży:

- Rozbudowanie ćwiczenia dotyczącego podziału zysków z banana. Więcej informacji o poszczególnych rolach oraz wydłużenie czasu przeznaczonego na wykonanie ćwiczenia.
- Dodanie filmu prezentującego produkcję kawy dla urozmaicenia formy (oraz pytania do refleksji po nim).
- Zmniejszenie liczby ćwiczeń, skrócenie warsztatu do 2h.
- Wrócenie do definicji Edukacji globalnej i ponowne jej omówienie podczas wstępu do warsztatów.

Dodatkowo scenariusz został uzupełniony o komentarze jak przeprowadzać poszczególne aktywności w sytuacji online oraz zaktualizowano informacje w niektórych ćwiczeniach (np. najwięksi producenci, historie światozmieniaczy/ek).

Inne komentarze od młodzieży, które warto wziąć pod uwagę podczas realizacji warsztatu:

- Dodać więcej graficznych elementów (np. rysunki produktów w ćwiczeniu z dopasowywaniem krajów zamiast nazwy).
- Mapa z graficznym umiejscowieniem miejsca pochodzenia poszczególnych produktów na podsumowanie ćwiczenia z dopasowywaniem krajów.

Temat: Odpowiedzialna konsumpcja żywności 2

Scenariusz poprawiony według sugestii młodzieży z Fundacji Wyobraź sobie podczas realizacji projektu “Edukacja globalna oczami młodzieży” współfinansowanego w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Autorka scenariusza: Anna Książek

Cel: Identyfikacja globalnych współzależności związanych z odpowiedzialną konsumpcją żywności i zmotywowanie osób uczestniczących do zmiany nawyków konsumenckich.

Zamierzenia/po zajęciach osoby uczestniczące:

- odkryją które produkty zawierają olej palmowy i jakie konsekwencje ekologiczne wiąże się z jego produkcją
- poznają przyczyny i konsekwencje wylesiania
- poznają pojęcia związane z odpowiedzialną konsumpcją żywności, takie jak permakultura czy żywnościokilometry (food miles)
- nauczą się rozpoznawać rośliny, których owoce i inne elementy spożywamy na co dzień w naszej kuchni
- poznają kilka przykładów dzikich roślin jadalnych i ich zastosowanie
- dowiedzą się, gdzie i w jakich warunkach powstaje herbata
- przeprowadzą burzę mózgów i omówią sposoby, dzięki którym możemy stać się bardziej odpowiedzialnymi konsument/kami żywności
- poznają Cele Zrównoważonego Rozwoju
- zyskają motywację się do zmiany nawyków konsumpcyjnych
- przypomną sobie definicję Edukacji globalnej
- zapoznają się z Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa

Czas trwania: 2h

Materiały: Długopisy, papier (najlepiej makulaturowy/wielokrotnego użytku), duża mapa świata, kredki, markery, projektor, komputer i głośniki, koperty (po jednej na każde zadanie).

Do druku: Zadania z załącznika 1, wytnij i umieść po jednym w kopercie.

Jeśli wybierzesz opcję zorganizowania „poszukiwania skarbów” (opisaną poniżej), przed spotkaniem ukryj koperty z zadaniami i zrób zdjęcia miejsc, w których zostały ukryte, aby podzielić się nimi z osobami uczestniczącymi (np. przez grupę na facebooku czy whatsappie).

Jeśli prowadzisz spotkanie online, przygotuj Arkusz odpowiedzi dla każdej grupy osobno z linkami do poszczególnych zadań (zobacz przykład w załączniku 3).

Przebieg:

1. Gra o żywności

Podziel grupę na mniejsze zespoły składające się z 3-5 osób. Możesz to zrobić przez szybką grę w „atomy”. Osoby uczestniczące chodzą po sali. Jako osoba prowadząca od czasu do czasu podajesz numer, a zadaniem osób uczestniczących jest utworzenie grup składających się dokładnie z takiej ilości osób. Na przykład, gdy powiesz dwa, osoby chodzące po sali powinny jak najszybciej znaleźć osobę, z którą stworzą parę. Potem rozdzielają się i zaczynają znowu chodzić po sali, a Ty podajesz kolejny numer, np. sześć. Oznacza to, że osoby uczestniczące powinny znaleźć 5 innych osób, z którymi utworzą grupę. Po kilku rundach podaj liczbę, którą chcesz mieć w każdym zespole na czas Gry o żywności, na przykład: cztery!

W przypadku warsztatów online, przygotuj grupy na zoomie i upewnij się, że każda grupa ma link do odpowiedniego Arkusza odpowiedzi.

Po utworzeniu zespołów, wyjaśnij zasady gry.

Na środku pomieszczenia znajdują się koperty z zadaniami. Na każdej kopercie znajduje się nazwa danego zadania. Na znak startu każda grupa podchodzi i wybiera zadanie, które chce wykonać. Następnie otwiera kopertę, czyta zadanie i wykonuje je zapisując odpowiedź na osobnej kartce (to ważne, grupy nie zapisują odpowiedzi na zadaniu, bo z tego samego zadania mogą potem skorzystać inne grupy). Kiedy dana grupa skończyła wykonywanie zadania, odkłada kopertę na środek i bierze kolejną. Wszystkie grupy pracują równolegle nad wybranymi przez siebie zadaniami. Czas i ilość zadań warto dostosować do wielkości i zaangażowania grupy. Zadań powinno być przynajmniej 8, a czas na ich wykonanie nie

krótszy niż godzina. Osoba prowadząca sprawdza, czy polecenia są zrozumiałe. Przykładowe zadania gotowe do druku lub skopiowania do dokumentów googla znajdują się z załączniku 1, zaś przykładowe odpowiedzi w załączniku 2.

Jeśli warunki na to pozwalają, możesz również zorganizować grę w formie “poszukiwania skarbów” chowając koperty na zewnątrz i udostępniając zespołom zdjęcia miejsc, w których zostały ukryte. W tym przypadku zespoły czytają dane zadanie i odkładają kopertę tam, gdzie była ukryta. Ta wersja jest bardziej aktywna i przynosi zazwyczaj więcej radości, więc jeśli warunki i pogoda na nią pozwalają, zdecydowanie ją polecamy.

W przypadku warsztatów online, grupy pracują z Arkuszem odpowiedzi, w którym znajdują się linki do poszczególnych zadań. Zadania mogą wykonywać w dowolnej kolejności, zapisując odpowiedzi w swoim Arkuszu (a nie w dokumencie z treścią zadania, z którego korzystać będą również inne grupy).

Czas trwania: 60 minut

3. Podsumowanie gry

Podsumowując grę, przejdźcie razem przez wszystkie zadania, słuchając odpowiedzi każdego zespołu. Popraw lub uzupełnij odpowiedzi, podając dodatkowe informacje, pokazując zdjęcia czy filmy zgodnie z sugestiami wskazanymi pod każdym zadaniem w załączniku 2. Ważne, by podsumowanie przebiegało w sposób dynamiczny i interaktywny, angażujący osoby uczestniczące. Przeznacz więcej czasu na pytania, które ciekawią osoby uczestniczące, nie zatrzymując się dłużej przy tych, które nie są dla nich aż tak interesujące, lub tych, na które osoby uczestniczące udzieliły pełnej i poprawnej odpowiedzi. Sugerowane w załączniku 2 odpowiedzi zawierają dużo informacji – nie musisz dzielić się nimi wszystkimi. Przeplataj również odpowiedzi zawierające filmy lub elementy interaktywne z tymi, które opierają się jedynie na rozmowie. Pokaż na projektorze zdjęcia roślin, o których mówisz, użyj mapy, aby pokazać wymienione w dyskusji kraje, itd.

Czas trwania: 50 minut

3. Zakończenie

Poproś osoby uczestniczące, by podzieliły się tym, co wynoszą z warsztatu i co chciałyby zmienić w swoim życiu w kwestii odpowiedzialnej konsumpcji.

Czas trwania: 10 minut

Załączniki

Załącznik 1

Zadania

1. Cele Zrównoważonego Rozwoju

Zrównoważony rozwój jest jedną z podstawowych zasad Traktatu o Unii Europejskiej i należy do celów priorytetowych polityki wewnętrznej i zewnętrznej UE. Agenda ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 obejmuje 17 celów zrównoważonego rozwoju.

Które z nich (maksimum 3) uważacie za najważniejsze i dlaczego?

Więcej informacji o Celach Zrównoważonego Rozwoju: <https://www.un.org.pl/>

2. Co to za drzewa?

Jakie drzewa przedstawione są na ilustracjach? Odpowiedzi zapiszcie w swoim arkuszu odpowiedzi, podając numer ilustracji i nazwę drzewa lub rośliny.

a.

b.

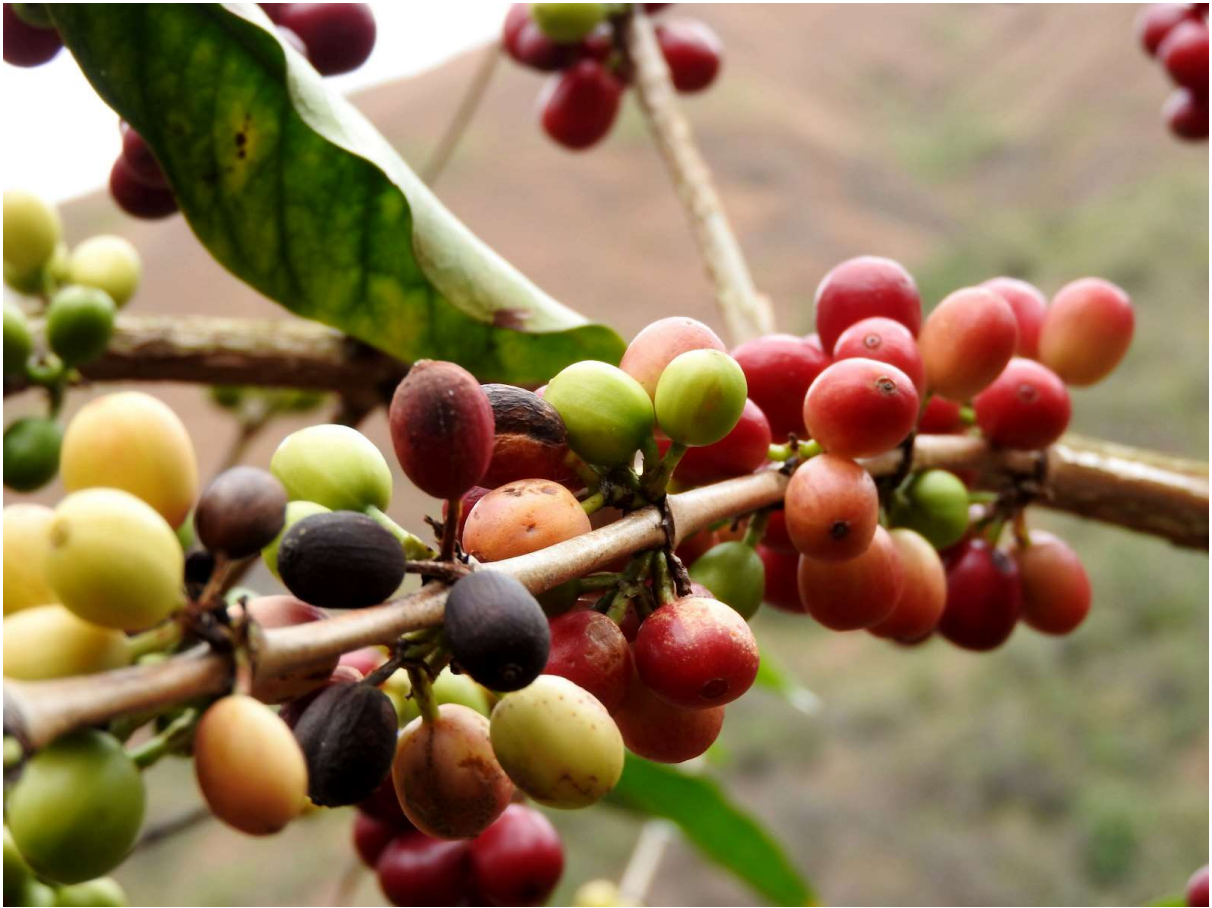
c.

d.

e.

f.

8.

3. Definicje

Zapisać w swoim arkuszu odpowiedzi definicję poniższych pojęć:

- Permakultura
- Foodmiles (żywnościokilometry)
- Suwerenność żywieniowa
- Freeganizm

4. Dekalog konsumenta/ki

Co powinien robić odpowiedzialny/a konsument/ka? Stwórzcie dekalog, w którym zawrzenie podstawowe zasady odpowiedzialnej konsumpcji. Zapiszcie go w swoim arkuszu odpowiedzi.

5. Edukacja globalna

Odpowiedzcie w swoim arkuszu na pytania:

- Czym różni się Edukacja globalna od Edukacji międzykulturowej?
- Jak odróżnić czy dany warsztat albo wydarzenie dotyczy Edukacji globalnej czy nie?
- Czym są kraje globalnego Południa i dlaczego są ważne w Edukacji globalnej?
- Czym jest Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa?

6. Olej palmowy

W jakich produktach znajduje się olej palmowy? Odpowiedź nie jest taka prosta. Czasem olej palmowy kryje się pod innymi nazwami. Poniżej znajdziecie nazwy substancji, które najprawdopodobniej zawierają olej palmowy.

Rozejrzyjcie się po Fundacji lub swoim domu. Niech każda osoba z Waszej grupy znajdzie jeden produkt, w którym znajduje się olej palmowy (podpowiedź: szukajcie między słodyczami i kosmetykami). Zapiszcie w arkuszu odpowiedzi jakie to produkty.

Zastanówcie się też dlaczego mówi się, że olej palmowy jest zły? I czy tak jest rzeczywiście? Czy i ewentualnie jak olej palmowy wiąże się ze zmianą klimatu?

Olej palmowy i jego pochodne mogą ukrywać się pod wieloma nazwami, na przykład:

(za: <https://www.worldwildlife.org/pages/which-everyday-products-contain-palm-oil>)

- Vegetable Oil
- Vegetable Fat
- Palm Kernel
- Palm Kernel Oil
- Palm Fruit Oil
- Palmate
- Palmitate

- Palmolein
- Glyceryl
- Stearate
- Stearic Acid
- Elaeis Guineensis
- Palmitic Acid
- Palm Stearine
- Palmitoyl Oxostearamide
- Palmitoyl Tetrapeptide-3
- Sodium Laureth Sulfate
- Sodium Lauryl Sulfate
- Sodium Kernelate
- Sodium Palm Kernelate
- Sodium Lauryl Lactylate/Sulphate
- Hyrated Palm Glycerides
- Etyl Palmitate
- Octyl Palmitate
- Palmityl Alcohol

7. Przepis

Znajdźcie lub stwórzcie przepis na wegański posiłek z lokalnych, sezonowych produktów. Zaprojektujcie stronę do książki z przepisami – zapiszcie go w ładny sposób, dodajcie ilustracje lub zdjęcia.

8. Quiz o lesie

Rozwiążcie poniższy quiz o lesie, zapisując odpowiedzi w Waszym arkuszu.

- Czym różni się las pierwotny, las naturalny i las gospodarczy?
- Jaki procent powierzchni Polski zajmują lasy? Możecie pomylić się o 5%.
- Jaki gatunek drzewa dominuje w polskich lasach?

- Na którym kontynencie zużywa się najmniej papieru na osobę na rok, a na którym najwięcej?
- W którym kraju na świecie jest najwięcej drzew?

9. Rośliny jadalne

Które z wymienionych dzikich roślin są jadalne? Do czego można je wykorzystać w kuchni?

Zapiszcie odpowiedzi w swoim arkuszu odpowiedzi.

- Mniszek lekarski
- Pokrzywa
- Babka zwyczajna

10. Wylesianie

Jakie są przyczyny i konsekwencje wylesiania?

Zapiszcie odpowiedzi w swoim arkuszu odpowiedzi. Wymieńcie przynajmniej 3 przyczyny i 3 konsekwencje.

Jak wylesianie wiąże się ze zmianą klimatu?

11. Zbieraczki herbaty

Jak wygląda dzień zbieraczek herbaty? Na podstawie informacji, które macie lub znajdziecie w Internecie – narysujcie komiks.

Załącznik 2

Odpowiedzi

Zadania

1. Cele Zrównoważonego Rozwoju

Według opinii osób uczestniczących

2. Co to za drzewa?

- a. Banan (z Peru)
- b. Papaja (z Peru)
- c. Bawełna (z Peru)
- d. Palma olejowa (z Tajlandii)
- e. Kawa (z Peru)
- f. pieprz (ze Sri Lanki)
- g. Kauczuk (z Tajlandii)

3. Definicje

Food miles to termin odnoszący się do odległości, jaką żywność pokonuje od momentu jej wyprodukowania do momentu dotarcia do konsumenta/ki. Food miles to jeden z czynników wykorzystywanych przy ocenie wpływu żywności na środowisko, w tym wpływu na globalne ocieplenie.

Źródło: <https://www.definitions.net/definition/food+miles>

Freeganizm to alternatywna filozofia życia, oparta na minimalnym udziale w kapitalizmie i konwencjonalnych praktykach ekonomicznych, a także na ograniczonej konsumpcji zasobów kapitalistycznych. Freeganie/nki stosują kilka praktyk, aby zaspokoić podstawowe potrzeby, jednocześnie protestując przeciwko ekstremom antykapitalistycznym. Typowe działania obejmują nurkowanie w śmietniku, autostopowanie w celu transportu, biwakowanie w celu uzyskania mieszkania oraz dzielenie się mieszkaniem w celu promowania mniejszej ilości pracy.

Źródło: <https://www.investopedia.com/terms/f/freeganism.asp>

Permakultura to gałąź projektowania ekologicznego, inżynierii ekologicznej i projektowania środowiska, tworząca zrównoważoną architekturę siedzib ludzkich i samoregulujące się systemy rolnicze na wzór ekosystemów naturalnych.

Główne zasady etyczne permakultury to:

- Troszcz się o Ziemię (Take care of the Earth): dbaj, aby wszystkie systemy życia mogły przetrwać i się rozwijać. To jest pierwsza zasada, ponieważ bez zdrowej Ziemi ludzie nie mogą prosperować.
- Troszcz się o ludzi (Take care of the people): dbaj, aby ludzie mieli dostęp do dóbr niezbędnych do życia.
- Dziel się nadmiarem (Share the surplus): zdrowe systemy naturalne wykorzystują nadwyżki do wyżywienia innych. My, ludzie, możemy robić to samo. Zarządzając naszymi potrzebami, możemy odłożyć część środków, aby spełnić powyższe zasady.

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Permakultura>

Suwerenność żywnościowa jest zdefiniowana jako „możliwość decydowania o produkcji i konsumpcji żywności”, przy zagwarantowaniu prawa do żywności zdrowej i produkowanej lokalnie, w sprawiedliwy społecznie i odpowiedzialny środowiskowo sposób.

Źródło: <https://www.teraz-srodowisko.pl/>

4. Dekalog konsumenta/ki

Według pomysłów osób uczestniczących

5. Edukacja globalna

- Czym różni się Edukacja globalna od Edukacji międzykulturowej?

Edukacja międzykulturowa może być częścią Edukacji globalnej i swoim zakresem obejmuje budzenie potrzeby prowadzenia dialogu, kształtowanie rozumienia różnorodności kulturowej - od subkultur we własnej społeczności aż po kultury innych społeczeństw, przygotowanie do interakcji z osobami różnorodnymi kulturowo, również poprzez wzmacnianie własnej tożsamości kulturowej. Kładzie szczególny nacisk na niepowtarzalność jednostki ludzkiej, podkreśla prawo grup do alternatywnego stylu życia. Ma również na celu zmianę sposobu

funkcjonowania ludzi w społeczeństwie na taki, w którym będą oni podejmowali aktywne działania na rzecz umacniania postaw solidarności i dbałości o innych.

Źródło: <https://e-globalna.edu.pl/index.php?etap=10&i=949>

Szczegółowa definicja Edukacji globalnej: <https://fed.org.pl/globalna/o-programie/>

- Jak odróżnić czy dany warsztat albo wydarzenie dotyczy Edukacji globalnej czy nie?

Przykładowa check lista:

Czy Wasze działanie/warsztat dotyczy problemów globalnych (np. zmiana klimatu, nadmierna konsumpcja, prawa człowieka, ubóstwo, migracje, działania na rzecz pokoju, itd.)

Czy Wasze działanie/warsztat ukazuje perspektywę krajów globalnego Południa (kraje Afryki, Azji czy Ameryki Południowej)?

Czy Wasze działanie/warsztat pokazuje przyczyny i konsekwencje prezentowanych zjawisk, a także globalne współzależności?

Czy Wasze działanie/warsztat przełamuje istniejące stereotypy i uprzedzenia oraz prezentuje rzeczywistość zgodnie z Kodeksem w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa? (<https://fed.org.pl/kodeks/>)

Czy Wasze działanie/warsztat zachęca do krytycznego myślenia, zmiany postaw i podjęcia działania w danym temacie?

- Czym są kraje globalnego Południa i dlaczego są ważne w Edukacji globalnej?

Według Komisji Handlu i Rozwoju ONZ (UNCTAD) globalne Południe obejmuje Afrykę, Amerykę Łacińską i Karaiby, Azję (z wyłączeniem Izraela, Japonii i Korei Południowej) oraz Oceanię (z wyłączeniem Australii i Nowej Zelandii).

Szpecially istotne w edukacji globalnej jest przedstawianie perspektywy globalnego Południa – ważny jest dostęp do treści, materiałów, wypowiedzi osób mieszkających w

krajach Południa, pochodzących stamtąd a nie tylko będących tam gośćmi czy zewnętrznymi obserwatorami. Właśnie taka perspektywa pozwala poszerzyć horyzonty i pomaga szybciej przełamywać stereotypy i uprzedzenia, które nosimy w sobie.

- Czym jest Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa?

Celem Kodeksu postępowania jest przedstawienie zasad, jakie organizacje powinny uwzględniać przy tworzeniu i realizacji strategii komunikacji publicznej. Kodeks zawiera zestaw podstawowych zasad wspierających praktyków, podejmujących działania informacyjne o programach i wartościach wyznawanych przez ich organizację w sposób spójny i zrównoważony.

Źródło: <https://fed.org.pl/kodeks/>

6. Olej palmowy

Więcej informacji o oleju palmowym znaleźć można na przykład tutaj:

<https://environmental-conscience.com/palm-oil-pros-cons/>

7. Przepis

Według pomysłów osób uczestniczących

8. Quiz o lesie

- Czym różni się las pierwotny, las naturalny i las gospodarczy?

las pierwotny, który nie został poddany ani bezpośrednim, ani też pośrednim modyfikacjom ze strony człowieka;

las naturalny, z którego człowiek ma ograniczony użytek, jednak poza tym o składzie gatunkowym decydują siły natury (podobnie jak w przypadku lasu pierwotnego); taki las może wyrosnąć także na terenie wcześniej wylesionym przez człowieka;

las gospodarczy (przemysłowy) zasadzony (lub mocno przekształcony) i eksploatowany przez człowieka; zależnie od stopnia ekologizacji gospodarki leśnej może być mniej lub bardziej zróżnicowany biologicznie (od plantacji desek do stosunkowo bogatego ekosystemu antropogenicznego).

- Jaki procent powierzchni Polski zajmują lasy? Możecie pomylić się o 5%.

29%

- Jaki gatunek drzewa dominuje w polskich lasach?

sosna, 69%

- Na którym kontynencie zużywa się najmniej papieru na osobę na rok, a na którym najwięcej?

Najmniej Afryka, 8 kg, najwięcej Ameryka Północna, w samych Stanach Zjednoczonych to 230 kg.

- W którym kraju na świecie jest najwięcej drzew?

Rosja

Na podstawie: *O odpowiedzialnej produkcji i konsumpcji zasobów leśnych*, Magdalena Noszczyk, Andrzej Żwawa

9. Rośliny jadalne

Mniszek lekarski

Mniszek lekarski jest prawdopodobnie jedną z najpopularniejszych i najbardziej rozpoznawalnych odmian jadalnych chwastów, a także jest bardzo wszechstronny. Żółte płatki kwiatów mniszka lekarskiego i liście można jeść w sałatce, a liście można również gotować i jeść jak szpinak. Korzenie rośliny można również piec na sucho i stosować jako zamiennik kawy. Liście są doskonałym źródłem witaminy A, witaminy K, wapnia i żelaza.

Źródło:

<https://www.abc.net.au/news/health/2016-05-12/edible-weeds-and-how-you-can-use-them/7406004>

Babka

Świeże liście: Wczesną wiosną zbierz młode liście babki, gdy są jeszcze wystarczająco delikatne, aby jeść je na surowo w sałatkach.

Ugotowane liście: W miarę jak liście stają się starsze i większe, stają się włókniste i twarde. Gotowanie na parze twardszych liści sprawi, że staną się one delikatniejsze, ale włókniste żyłki i nerwy główne trzeba będzie usunąć ze starszych, bardziej włóknistych liści.

Główki nasion: Zbieraj młode główki nasion przez całe lato i używaj ich do smażenia. Starsze główki nasion są zbyt twarde do jedzenia.

Herbata z liści babki lancetowatej: Liście i główki nasion babki lancetowatej można suszyć na herbatę lub używać świeżych. Aby zrobić herbatę ze świeżych liści, poszatkuj liście i zalej je wrzącą wodą. Herbatę z babki lancetowatej można również zamrozić do późniejszego wykorzystania.

Źródło: <https://www.wildedible.com/wild-food-guide/plantain>

Pokrzywa

Pokrzywa, znana ze swoich parzących liści, może nie wydawać się oczywistym wyborem kulinarnym. Ale gdy już uządlenia zostaną rozbrojone, jest jadalna i całkiem smaczna. Można przyrządzić z niej zupę, sos, sałatkę, itd.

Źródło:

<https://www.abc.net.au/news/health/2016-05-12/edible-weeds-and-how-you-can-use-them/7406004>

10. Wylesianie

Wylesienie, zwane również deforestacją, to proces przemiany lasu w obszar bezleśny. Czasem wylesienie ma przyczyny naturalne, np. susze. Zazwyczaj jednak jest skutkiem działalności człowieka, który wycina drzewa, aby pozyskać drewno albo karczując lasy, żeby zdobyć teren na pola lub zabudowania. W drugim przypadku lasy często są wypalane. Wylesienie w strefie umiarkowanej jest stosunkowo łatwo odwracalne – nieużytkowany wylesiony obszar w ciągu kilkudziesięciu lat znowu porasta lasem.

W niektórych regionach warunki dla wzrostu drzew są tak trudne, że ich powrót jest mało prawdopodobny. Tak jest np. w strefie podzwrotnikowej (śródlądowej), gdzie miejsca pozostawione po lesie zwykle zarastają krzewy, a na pograniczu stepów i lasów po usunięciu drzew obszar zamienia się w step. Wylesienie powoduje odsłonięcie gleby, która łatwo wówczas ulega erozji przez wywianie lub wypłukanie. W strefie równikowej i zwrotnikowej erozja może być tak intensywna, że gleby zostaje zbyt mało dla odtworzenia wykarczowanego lasu.

Wylesienie niesie skutki dla krążenia dwutlenku węgla. Każda roślina pochłania dwutlenek węgla, ale po jej śmierci wraca on do atmosfery w wyniku gnicia lub spalania. Dlatego rośliny żyjące krótko szybciej uwalniają związany dwutlenek węgla. Drzewa wiążą go na dłużej – kilkadziesiąt, kilkaset, a w rekordowych przypadkach nawet na kilka tysięcy lat. Część węgla zgromadzonego w roślinach może zamienić się w torf, a ostatecznie w węgiel kamienny. Proces ten zachodzi najbardziej efektywnie na terenach podmokłych, także w bagiennych lasach. Dlatego wylesienie podmokłego lasu i zastąpienie go osuszonym polem powoduje zwiększone uwalnianie dwutlenku węgla.

Źródło: <http://www.zycieaklimat.edu.pl/slownik/wy>

11. Zbieraczki herbaty

Odpowiedź: jako podsumowanie tego zadania, zaprezentuj osobom uczestniczącym krótki film, który pokazuje jak dzień zbieracza/ki herbaty może wyglądać:

https://www.youtube.com/watch?v=7Jrskx6HVds&list=PLEMUu_oPmwZYuU6VvyFe_-eNVnQS6LU3Mh&index=11

Więcej informacji można znaleźć w historii z farmy herbaty:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2020/09/23/list-z-cejlonu>

Załącznik 3

Przykładowy arkusz odpowiedzi do wykorzystania w przypadku warsztatu online:

Food Game - arkusz odpowiedzi grupa 1

Witajcie w Food Game!

Zasady są proste: macie godzinę na wykonanie jak największej liczby zadań.

Z poniższej listy wybierzcie zadanie, od którego chcecie zacząć. Kliknijcie tytuł zadania, a link przeniesie Was do osobnego dokumentu, w którym zadanie jest opisane.

Przeczytajcie zadanie i odpowiedzcie na nie w tym arkuszu odpowiedzi, pod odpowiednim tytułem zadania (nie odpowiadajcie w dokumencie z treścią zadania! - to ważne, ponieważ inne grupy będą korzystały z tego samego dokumentu żeby przeczytać jego treść).

Podczas przygotowywania odpowiedzi możecie również użyć innych narzędzi np. Google Slides. W takim przypadku wklejcie link pod odpowiednim zadaniem. Możecie również wybrać osobę, która narysuje coś ręcznie i wkleić zdjęcie do arkusza odpowiedzi.

Po zakończeniu jednego zadania wybierzcie kolejne.

Wykonajcie jak najwięcej zadań, w dowolnej kolejności, w ciągu czasu, który macie do dyspozycji. Powodzenia!

ZADANIA

[Cele Zrównoważonego Rozwoju](#)

[Co to za drzewa](#)

[Definicje](#)

[Dekalog konsumenta/ki](#)

[Edukacja globalna](#)

[Olej palmowy](#)

[Przepis](#)

[Rośliny jadalne](#)

[Quiz o lesie](#)

[Wylesianie](#)

[Zbieraczki herbaty](#)

—

Scenariusz ten został dodany do bazy Fundacji - wcześniej z niego nie korzystaliśmy. Na podstawie generalnej informacji zwrotnej od młodzieży, która chciała większej ilości zadań i rywalizacji, postanowiliśmy zastąpić scenariusz o migracji Grą o żywności.

Zmienione na podstawie komentarzy od młodzieży:

- Rozbudowanie niektórych zadań, dodanie zdjęć, warstwy wizualnej.
- Więcej czasu na grę i część podsumowującą.

Dodatkowo scenariusz został uzupełniony o komentarze jak przeprowadzać poszczególne aktywności w sytuacji online.

Inne komentarze od młodzieży, które warto wziąć pod uwagę podczas realizacji warsztatu:

- 11 zadań na godzinę czasu to było za dużo, warto zmniejszyć ich liczbę lub wydłużyć czas warsztatu (nie rezygnując przy tym z podsumowania, które w oczach młodzieży też mogłoby być dłuższe).

Temat: Ubóstwo

Scenariusz poprawiony według sugestii młodzieży z Fundacji Wyobraź sobie podczas realizacji projektu “Edukacja globalna oczami młodzieży” współfinansowanego w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Autorka scenariusza: Anna Książek

Cel: Wprowadzenie do tematu ubóstwa i jego konsekwencji

Zamierzenia/po zajęciach osoby uczestniczące będą:

- wiedziały i rozumiały czym jest ubóstwo, jakie są jego przyczyny i konsekwencje, zarówno w kontekście lokalnym, jak i globalnym
- znały uproszczoną wersję powszechnej Deklaracji Praw Człowieka
- wiedziały jak ubóstwo wiąże się z prawami człowieka

Czas trwania: 2h

Materiały: Kartki (najlepiej z upcyklingu/do ponownego użytku), wydrukowane załączniki 1 (jedna kopia dla całej grupy) i 2 (jedna kopia dla każdego kilkusobowego zespołu), flipchart, mazaki, długopisy.

W przypadku wersji online, zadania przygotowane np. z wykorzystaniem narzędzi Google drive (slajdy, dokumenty).

Przebieg:

Scenariusz został opracowany na podstawie publikacji *Ubóstwo i prawa człowieka* wydanej przez Amnesty International (https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/E4HD_prawa-czlowieka-i-ubostwo.pdf). W tej też publikacji znajdują się szczegółowe opisy zaproponowanych poniżej ćwiczeń.

1. Przywitanie

Przywitaj osoby uczestniczące i zaproś do krótkiej rundki, w której podzielą się z czym zaczynają dzisiejszy warsztat. Jeśli grupa jest duża, możesz podzielić osoby uczestniczące na mniejsze grupy zamiast rundki.

Czas trwania: 15 minut

2. Podstawowe ludzkie potrzeby

Zaproś osoby uczestniczące do burzy mózgów na temat: jakie są podstawowe ludzkie potrzeby? Zapisz odpowiedzi na flipczarcie lub google slajdach (w przypadku warsztatu prowadzonego w wersji online). Zwróćcie uwagę zarówno na fizyczne potrzeby (jedzenie, woda, schronienie, czyste powietrze, itd.), jak i te emocjonalne (poczucie godności, przynależności, itd.). Następnie podziel osoby uczestniczące na dwie grupy. Zadaniem każdej grupy jest przedyskutowanie w ciągu kilku minut odpowiedzi na poniższe pytania (w oparciu o stworzoną listę potrzeb):

- Które osoby albo grupy nie mają dostępu do potrzeb, które uznajemy za podstawowe/dla których osób dostęp do nich jest utrudniony?
- Dlaczego jest im ciężko zrealizować swoje podstawowe potrzeby?

Poproś, by odpowiadając na pytania grupa pierwsza skupiła się na Waszej społeczności, zaś grupa druga przedyskutowała pytania w odniesieniu do całego świata.

Podczas podsumowania ćwiczenia zaproś grupy do przedstawienia wypracowanych odpowiedzi, zauważ podobieństwa i różnice w odpowiedziach pomiędzy dwiema grupami oraz zachęć osoby uczestniczące do wyrażenia opinii i podzielenia się przemyśleniami po zobaczeniu odpowiedzi obu grup. Podsumuj powody, dla których podstawowe potrzeby niektórych ludzi nie są spełniane. Podkreśl, że często są to podobne grupy osób, zarówno na świecie, jak i lokalnie. Do tych ludzi będą należeć na przykład kobiety, grupy mniejszościowe i młodzi ludzie. Te grupy społeczne często dotyka dyskryminacja i to właśnie one mają większe problemy niż inni z dostępem do dóbr takich jak edukacja czy praca.

Czas: 20 min

3. Czym jest ubóstwo

Zaproś osoby uczestniczące do kolejnego zadania w grupach - możesz zmienić skład grup lub kontynuować w dwóch grupach z poprzedniego ćwiczenia. Zadaniem każdej z grup jest wypracowanie definicji "ubóstwa". Po kilku minutach poproś grupy o przedstawienie wypracowanych definicji. Jeśli pojęcie "ubóstwa" okaże się zbyt abstrakcyjne, możesz poprosić osoby uczestniczące, aby wyobraziły sobie, że muszą przetrwać dzień, mając do dyspozycji 8 złotych:

- Co by kupiły?
- Gdzie mogłyby zamieszkać?
- Na co nie byłoby ich stać?
- Jakby się czuły?

Zwróć uwagę na związek ubóstwa z podstawowymi potrzebami ludzkimi, które osoby uczestniczące wymieniły w poprzednim ćwiczeniu: ubóstwo ma miejsce, kiedy ludzie nie mają czystej wody albo wystarczającej ilości jedzenia. Ludzie żyjący w ubóstwie często nie mają odpowiedniego miejsca zamieszkania ani schronienia, nie mają też dostępu do skutecznej służby zdrowia i edukacji. Ubóstwo jest związane z brakiem wykształcenia, pracy oraz pensji, z której może opłacić podstawowe ludzkie potrzeby i umożliwić przetrwanie. Ludzie żyjący w ubóstwie mogą czuć się wykluczeni, sfrustrowani, bezsilni i mogą mieć problem z dostępnością środków, które pomogłyby im wyjść z tej sytuacji. Ludzie albo grupy, które są marginalizowane, dyskryminowane i wykluczone często czują bezsilność i mają wrażenie, że ich głos jest ignorowany albo nie jest słyszany przez tych, którzy podejmują decyzje.

Zastanówcie się raz jeszcze - jakie są główne przyczyny ubóstwa? Zapiszcie je również na flipczarcie lub google slajdach (zniszczenie środowiska, klęski naturalne, zmiany klimatyczne, konflikty, władza i korupcja, itd).

Czas: 15 minut

4. Prawa człowieka a ubóstwo

Podziel osoby uczestniczące na kilkusobowe grupy, inne niż w poprzednich ćwiczeniach. Każda grupa otrzymuje prawdziwą historię do przeczytania (załącznik 1), uproszczoną wersję powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (załącznik 2) oraz pytania do przedyskutowania:

- Jakie są Wasze odczucia w związku z historią i jej postaciami?
- Jakich praw odmawia się ludziom w tej historii oraz w jaki sposób i dlaczego?
Zaznaczcie konkretne punkty w Deklaracji Praw Człowieka, które są łamane w związku z opisaną sytuacją i jej konsekwencjami.
- Co mogą zrobić, aby uzyskać te prawa?
- Jakie przeszkody mogą napotkać, domagając się ich?
- Jakiego wsparcia potrzebują, aby domagać się swoich praw albo ich bronić?
- Jak wpływa ubóstwo na ich życie?
- Jak mogłaby się zakończyć przedstawiona historia? Co bohater czy bohaterka powinien zrobić?

Podsumuj pracę każdej grupy na forum. Zwróć szczególną uwagę na związek ubóstwa z łamaniem wielu podstawowych praw człowieka.

Czas: 40 minut

5. Pogłębione dyskusje

Zaproś osoby uczestniczące do pogłębionych dyskusji na temat ubóstwa. Możesz podzielić osoby uczestniczące na trzy grupy i zaprosić każdą z nich do dyskusji na temat jednego ze wskazanych poniżej pytań lub - jeśli macie więcej czasu - skorzystać z metody World Cafe, która umożliwia wszystkim osobom udział we wszystkich trzech dyskusjach. W tym przypadku wyznacz trzy osoby, które będą facylitować każdą z trzech dyskusji i sporządzać notatki. Osoby te przez cały czas trwania ćwiczenia uczestniczą w tej samej dyskusji (zostając przy tym samym stole lub w tym samym wirtualnym pokoju). Ich zadaniem jest robienie notatek z dyskusji oraz, w przypadku drugiej i trzeciej rundy, prezentowanie nowym osobom, co zostało wypracowane przez poprzednie grupy. Pozostałe osoby po wyznaczonym czasie (np. 10 minut)

zmieniają stół lub wirtualny pokój, dołączając do nowej dyskusji. Każda osoba sama decyduje w jakiej kolejności przechodzi od jednego stołu/wirtualnego pokoju do drugiego (zoom oferuje opcję, w której to osoby uczestniczące wybierają do którego dołączą pokoju). Po trzech rundach każda osoba (oprócz tych odpowiedzialnych za sporządzanie notatek) powinna wziąć udział we wszystkich trzech dyskusjach. Następnie spotykamy się razem w kręgu lub w głównym wirtualnym pokoju i osoby sporządzające notatki krótko podsumowują przebieg dyskusji oraz wnioski. Szczegółowy opis metody World Cafe znaleźć można na przykład tutaj: <https://partycypacjaobywatelska.pl/strefa-wiedzy/techniki/world-cafe/>.

Pytania do dyskusji:

- Jak wygląda ubóstwo w Polsce, w porównaniu z resztą świata?
- Jaki jest związek między ubóstwem a płcią?
- Co możemy zrobić by zapobiegać ubóstwu?

Podsumowując pytanie dotyczące płci, możesz podzielić się z osobami uczestniczącymi poniższymi statystykami, pochodzącymi ze wspomnianej publikacji Amnesty International:

Kobiety...

- wykonują 66 procent pracy na świecie
- produkują 50 procent pożywienia na świecie
- zarabiają tylko 10 procent ogólnego światowego dochodu
- należy do nich tylko 1 procent własności

Podsumowując pytanie na temat rozwiązań, możesz podzielić się z osobami uczestniczącymi kilkoma historiami światozmieniaczy/ek działających w obszarze zapobiegania ubóstwu, np.:

TECHO

Ksiądz Felipe Berrios z Chile zainicjował ruch budowania domów dla osób w fawelach, dzielnicach biedy, który dziś obejmuje niemal wszystkie kraje Ameryki Łacińskiej. Ksiądz Felipe Berrios nie nazwałby siebie samego założycielem Techo, największej organizacji w Ameryce Łacińskiej, która od początku powstania w 1997 roku wybudowała ponad 150 tysięcy domów dla rodzin w fawelach – dzielnicach biedy. Jest on raczej mentorem, inspiracją

dla młodych osób, tym, którym umożliwił spotkanie studentów i studentek uniwersytetów z ludźmi żyjącymi w skrajnej biedzie. Ze spotkania zrodziła się więź i wspólna potrzeba zmiany. Do tej pory ponad milion wolontariuszy i wolontariuszek zaangażowało się w pomoc osobom potrzebującym, fizycznie budując domy i przekraczając nieprzekraczalne wcześniej granice, zarówno te fizyczne (większość wolontariuszy/ek nigdy nie weszłaby do faweli z własnej woli), jak i te społeczne czy mentalne. Dziś Felipe Berrios sam mieszka w jednym z takich domów, w faweli na północy Chile, gdzie pomaga lokalnej społeczności zdobyć zawód i wiarę w siebie, które pozwolą im zmienić dotychczasowe życie.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2020/08/18/dach-dla-wszystkich>

LATIN LATAS

Latin Latas to zespół muzyczny z Kolumbii, grający na instrumentach zrobionych ze śmieci. Swoją wiedzę, energię i zgromadzone środki wykorzystują między innymi na wspieranie młodziarzy w fawelach – dzielnicach biedy położonych na przedmieściach Bogoty. Wszystko zaczęło się od Andrei Latas, która pracując w fawelach szukała sposobu, w jaki młodzi ludzie mogliby wyrazić swoją złość czy rozgoryczenie inaczej niż poprzez agresję. Sama kochała muzykę, nie stać ich było jednak na zakup instrumentów. Za to wszędzie wokół leżały śmieci. Przy pomocy Internetu oraz metody prób i błędów zaczęli tworzyć gitary, bębny, a także typowe kolumbijskie instrumenty: mairimby, queny czy okaryny. Prąd wytwarzają jazdą na rowerze, mikrofon mają z suszarki, a nagłośnienie to plątanina kabli z niedziałających już sprzętów. Z czasem doszli do perfekcji, zarówno w jakości dźwięku, jak i różnorodności muzyki – grają różne gatunki, by móc z nimi trafić do jak najszerszego grona odbiorców i odbiorczyń. Organizowali/ły koncerty w fawelach, drogich hotelach, dla byłych partyzantów/ek i przedstawicieli/ek rządu. Muzyka zero-waste – tworzona na instrumentach ze śmieci - stała się dla nich sposobem na budowanie pokoju w kraju, który przez wiele lat cierpiał z powodu wojny i konfliktów wewnętrznych.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2018/10/19/dzwiek-smieci>

Przykładowy teledysk: <https://www.youtube.com/watch?v=bEy8tExgeqc>

HIDDEN CITY TOURS

Pomysł na ten biznes społeczny polega na zatrudnianiu osób bezdomnych jako przewodników i przewodniczek turystycznych po Barcelonie, co pozwala im nie tylko na zdobycie stabilności finansowej, ale także na odzyskanie poczucia wartości i godności. Lisa, inicjatorka projektu, postanowiła wykorzystać wiedzę i doświadczenia życiowe bezdomnych, aby tworzyć unikalne wycieczki, które łączą historię miasta z osobistymi opowieściami jego mieszkańców i mieszkanki z doświadczeniem kryzysu bezdomności. Zatrudnieni przewodnicy i przewodniczki mają możliwość poprawy swojego wizerunku i umiejętności. Model ten nie tylko przyczynia się do reintegracji osób w trudnej sytuacji, ale także tworzy unikalne doświadczenie dla turystów i turystek, którzy mają szansę poznać miasto z zupełnie innej strony.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2017/09/21/odkryj-ciemna-strone-barcelony>

Czas trwania: 30 minut (lub dłużej, jeśli zdecydujecie się na wersję z World Cafe)

Bibliografia:

- Amnesty International, *Ubóstwo i prawa człowieka*
(https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/06/E4HD_prawa-czlowieka-i-ubostwo.pdf.pdf)
- <https://www.exchangetheworld.info/>

Załącznik 1

(za: Amnesty International, *Ubóstwo i prawa człowieka*)

Historia halfy

Halfa opuścił dom w Erytrei w Południowej Afryce aby uniknąć przymusowej służby wojskowej. Po spędzeniu pewnego czasu w Sudanie, przeszedł Saharę w drodze do Libii. Miał nadzieję znaleźć tam pracę i zacząć nowe życie.

Kiedy w Libii w 2011 r. wybuchł konflikt, wielu Libijczyków wierzyło, że „czarni Afrykanie” z Libii, tacy jak Halfa, byli najemnikami rządowymi. Halfa został pobity i obrabowany na ulicy. Bał się tak bardzo, że musiał opuścić kraj.

Halfa żyje teraz w obozie dla uchodźców Susha na granicy tunezyjsko-libijskiej. Ponad 20.000 uchodźców i uchodźczyń żyje w prowizorycznych domach, mają oni mało wody i pożywienia. Kiedy obóz został zaatakowany, czterej inni Erytrejczycy zostali zabici w wyniku wymiany ognia. Halfa chce wrócić do domu...

(Na podstawie wywiadu przeprowadzonego przez Amnesty International, z czerwca 2011 r.)

Historia Samantha

Samantha jest 11-letnią Romką, która żyje ze swoimi rodzicami. Ma dwóch braci i starszą siostrę. Żadne z jej rodziców nie pracuje, rodzina nie ma dokumentów własności na ziemię, gdzie zbudowali dom. Dom nie ma kanalizacji, więc wodę przynoszą z pobliskiego strumienia albo z pompy na podwórzu sąsiadów. Te dwie rodziny pobierają również nielegalnie prąd. Czasem sąsiadujące rodziny kłócą się między sobą. Kiedy do tego dochodzi, rodzice Samathy nie pozwalają jej brać wody z pompy sąsiadów.

Samantha nie radzi sobie w szkole. Zna tylko podstawy lokalnego języka, którym mówi się w szkole, gdyż dorastała mówiąc tylko językiem swoich rodziców. Jej nauczyciel często się na nią denerwuje i krzyczy na nią przy całej klasie, kiedy Samantha nie rozumie o czym mowa. Rówieśnicy śmieją się z niej i często komentują, że „Romowie są brudni i kradną.”

Samantha nienawidzi chodzić do szkoły i nie rozumie dlaczego musi to robić. Jej siostra skończyła szkołę, ale nie może dostać pracy.

(Na podstawie studium przypadku Amnesty International)

Historia Sopheap

Leng Sopheap jest 48-letnią matką trojga dzieci. Wraz z rodziną została przymusowo eksmitowana z domu w Sambok Chab, w Kambodży w 2006 r. Zostali przesiedleni w miejsce o nazwie Andong. Życie tam było dla Sopheap bardzo ciężkie. Teren był pusty i podtopiony, nie było domów, czystej wody, elektryczności, toalet, nie było pracy. Zarabiała mniej niż pół dolara na dzień, sprzedając ciastka. Było to za mało, aby wyżywić dzieci i siebie.

Sopheap żyje z wirusem HIV. Kiedy została przesiedlona, straciła dostęp do kliniki, w której regularnie przechodziła leczenie antyretrowirusowe, aby móc pozostać zdrową. Po kilku miesiącach życia w Andong, Sopheap przeprowadziła się z powrotem do miasta. Dzieci zostawiła przy dwóch organizacjach pozarządowych. „Życie tam było niemożliwe” - wyjaśnia. “To [przesiedlenie] nie miało nic wspólnego z pomaganiem ludziom. Już byli ubodzy, teraz są ubodzy i nieszczęśliwi.”

Sopheap i jej partner squatują na ulicach w pobliżu miejsca, w którym mieszkała. Znalazła pracę przy sprzedaży trzciny cukrowej i przesyła pieniądze dzieciom. Nie ma ich wystarczająco dużo, aby wynająć mieszkanie. Wszystkie biedne dzielnice, gdzie można było tanio wynająć mieszkanie zostały, albo niedługo zostaną zlikwidowane. Nie daje to Sopheap wiele możliwości, nie czuje się bezpieczna, próbując odbudować swoje życie...

(Na podstawie opisu przypadku kampanii Amnesty International, Żądamy Godności, na temat slumsów, z maja 2009 r.)

Historia Marii

Maria ma pięcioro dzieci i mieszka w Stanach Zjednoczonych. Podczas ciąży nie otrzymała żadnej pomocy finansowej ponieważ jest imigrantką bez poświadczenia zarobków. Nie może pozwolić sobie na opiekę prenatalną. Kiedy zaczęła rodzić w 2008 r., pierwszy szpital odmówił jej przyjęcia, ponieważ nie korzystała z opieki prenatalnej. Drugi szpital przyjął ją o północy, ale pielęgniarkę przystano do niej dopiero po ponad 6 godzinach.

„O 6 rano rozmawiałam z tłumaczem przez telefon, ponieważ musieli sprawdzić czy jestem ubezpieczona”, opowiada Maria. „Zapytałam go - Proszę, proszę niech pan kogoś

przyśle...proszę powiedzieć, że rodzę. Wszyscy mówili po angielsku. Bardzo się bałam. W końcu przyszła pielęgniarka i mnie zbadała.”

Maria urodziła, ale krótko potem zaczęła się źle czuć. Z początku ignorowano jej wołania o pomoc. “Zaczęłam krzyczeć - Nie mogę oddychać! - Pielęgniarka przyszła na moją salę i zawołała lekarzy – wszyscy przybiegli. Przyłączyli monitory do serca i do czoła, maszynę na klatce piersiowej, dali mi tlen, wstrzyknęli insulinę – potem zemdlałam.”

Została wypisana po 3 dniach, ale nadal nie wie co się stało i co poszło nie tak: “Nikt nigdy mi tego nie wyjaśnił” ...

(Na podstawie opisu przypadku kampanii Amnesty International, Żądamy Godności, na temat umieralności okołoporodowej kobiet, z maja 2009 r.)

Załącznik 2

Uproszczona wersja powszechnej Deklaracji Praw Człowieka

1. Każdy człowiek jest wolny i wszyscy powinni być traktowani w taki sam sposób.
2. Każdy człowiek jest równy niezależnie od różnic w np. kolorze skóry, płci, religii, języka.
3. Każdy człowiek ma prawo do życia; życia w wolności i bezpieczeństwie.
4. Nikt nie ma prawa traktować cię jak niewolnika ani ty nie możesz nikogo uczynić swoim niewolnikiem.
5. Nikt nie ma prawa cię skrzywdzić ani torturować.
6. Każdy człowiek ma prawo być równym wobec prawa.
7. Prawo jest takie samo dla każdego człowieka, powinno być stosowane w ten sam sposób wobec wszystkich.
8. Każdy człowiek ma prawo domagać się pomocy prawnej, gdy jego prawa nie są przestrzegane.

9. Nikt nie ma prawa do bezprawnego uwięzienia cię albo wydalenia cię z twojego kraju.
10. Każdy człowiek ma prawo do sprawiedliwego i publicznego procesu.
11. Każdy człowiek powinien być uważany za niewinnego do momentu udowodnienia mu winy.
12. Każdy człowiek ma prawo domagać się pomocy jeżeli ktoś próbuje go zranić, ale nikt nie może wejść do twojego domu, otwierać twoich listów albo niepokoić ciebie i twoją rodzinę bez dostatecznego powodu.
13. Każdy człowiek ma prawo do podróżowania tak jak chce.
14. Każdy człowiek ma prawo udać się do innego kraju i domagać się ochrony, jeżeli jest prześladowany albo grozi mu prześladowanie.
15. Każdy człowiek ma prawo znaleźć miejsce w kraju. Nikt nie ma prawa powstrzymać cię przed przeniesieniem się do innego kraju, jeżeli tego chcesz.
16. Każdy człowiek ma prawo zawrzeć związek małżeński i założyć rodzinę.
17. Każdy człowiek ma prawo do posiadania własności i swojego dobytku.
18. Każdy człowiek ma prawo do praktykowania i przestrzegania wszystkich aspektów swojej religii oraz do zmiany religii, jeżeli tylko chce.
19. Każdy człowiek ma prawo do mówienia co myśli i do przekazywania oraz otrzymywania informacji.
20. Każdy człowiek ma prawo do brania udziału w pokojowych zgromadzeniach i do wstępowania do stowarzyszeń.
21. Każdy człowiek ma prawo do uczestnictwa w rządzeniu swoim krajem.
22. Każdy człowiek ma prawo do ochrony socjalnej i do możliwości rozwijania swoich umiejętności.

23. Każdy człowiek ma prawo pracować za uczciwe wynagrodzenie w bezpiecznych warunkach i przynależności do związków zawodowych.
24. Każdy człowiek ma prawo do odpoczynku i przyjemności.
25. Każdy człowiek ma prawo do odpowiedniego standardu życia i do opieki medycznej, gdy jest chory.
26. Każdy człowiek ma prawo uczęszczać do szkoły.
27. Każdy człowiek ma prawo do brania udziału w życiu kulturalnym społeczności.
28. Każdy człowiek musi przestrzegać „porządku społecznego”, który jest konieczny do korzystania z wszystkich tych praw.
29. Każdy człowiek musi szanować prawa innych, społeczną i publiczną wartość.
30. Nikt nie ma prawa usunąć żadnego prawa z tej deklaracji.

—

Zmienione na podstawie komentarzy od młodzieży:

- Zwiększenie ilości czasu przeznaczanego na każde ćwiczenie.
- Dodanie świątozmieniających historii odpowiadających na problem ubóstwa.
- Dodanie dyskusji w grupach, podsumowujących i pogłębiających temat.
- Usunięcie jednej z historii (w której główna bohaterka umiera), jako zbyt ciężkiego przykładu.
- Usunięcie ćwiczenia “potrzeba a pragnienie”, w które młodzież się nie zaangażowała, trudno im było przypomnieć sobie sytuację, w której czegoś potrzebowali/ły, a nie mogli/ły tego dostać.
- Dodanie początkowej rundki/check in.

Dodatkowo scenariusz został uzupełniony o komentarze jak przeprowadzać poszczególne aktywności w sytuacji online.

Inne komentarze od młodzieży, które warto wziąć pod uwagę podczas realizacji warsztatu:

- W miarę możliwości warto rozważyć dodanie filmiku lub grafik dla uatrakcyjnienia przekazywanych treści. W podanych przykładach światozmieniających historii można znaleźć link do pełnego tekstu i zdjęć, w przypadku historii Latin latas również link do jednego z ich teledysków opublikowanych na youtube.

Temat: Odpowiedzialny biznes

Scenariusz poprawiony według sugestii młodzieży z Fundacji Wyobraź sobie podczas realizacji projektu “Edukacja globalna oczami młodzieży” współfinansowanego w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Autorka scenariusza: Anna Książek

Cel: Zapoznanie z koncepcją przedsiębiorstw społecznych; krytyczna analiza istniejących biznesów.

Zamierzenia/po zajęciach osoby uczestniczące będą:

- znały i rozumiały takie pojęcia jak CSR, greenwashing oraz socialwashing
- rozumiały różnicę pomiędzy CSR a biznesem społecznym
- potrafiły odróżnić biznes odpowiedzialny społecznie i ekologicznie od greenwaschingu/socialwaschingu
- wiedziały jak narzędzia biznesowe mogą zmienić świat na lepsze
- zmotywowane do korzystania z przedsiębiorstw społecznych podczas kupowania produktów czy usług

Czas trwania: 2h

Materiały: Wydrukowany załącznik 1 (jedna kopia dla całej grupy), długopisy, kartki (najlepiej z upcyklingu/do ponownego użytku).

W przypadku wersji online, zadania przygotowane np. z wykorzystaniem narzędzi Google drive (slajdy, dokumenty).

Przebieg:

1. Wprowadzenie

Przywitaj osoby uczestniczące i zaproś do krótkiej rundki, w której podzielą się z czym zaczynają dzisiejszy warsztat. Jeśli grupa jest duża, możesz podzielić osoby uczestniczące na mniejsze grupy zamiast rundki.

Czas trwania: 15 minut

2. Społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR)

Ćwiczenie pochodzi z publikacji *Zależności globalne, dział: Odpowiedzialna konsumpcja*.

Podziel osoby uczestniczące na kilkusobowe grupy. Każda grupa otrzymuje jedną lub dwie historie z załącznika 1, czyta je i odpowiada na pytania:

- Kto skorzystał z danego działania (np. środowisko, dzieci, społeczność lokalna, jakaś inna grupa, zwierzęta itp.)?
- Czy działanie odpowiada na realny problem (np. czy posadzenie 100 drzew w górach jest właściwą odpowiedzią na uciążliwe zanieczyszczenie powietrza i wód w otoczeniu fabryki)?
- Czy działanie można jakoś zweryfikować?
- Co według Was jest główną intencją firmy: faktyczne działanie dla dobra ludzi i środowiska, czy też zazielenienie wizerunku by podnieść wartość sprzedaży?

Po pracy w grupach, osoby uczestniczące prezentują swoje przemyślenia. Podsumowując wprowadzamy pojęcia greenwashingu, social washingu oraz społecznej odpowiedzialności biznesu.

„Greenwashing” i „socialwashing” to nieetyczne strategie marketingowe polegające na „podejmowaniu przez przedsiębiorstwo pewnych inicjatyw na rzecz ochrony środowiska (greenwashing) lub społeczności (socialwashing), które szeroko nagłaśniane mają na celu zmianę wizerunku przedsiębiorstwa, podczas gdy podstawowa działalność pozostaje dla środowiska (greenwashing) i/lub społeczności (socialwashing) szkodliwa, czego w żaden sposób inicjatywy te nie bilansują.”

Z greenwashingiem, jak i socialwashingiem mamy do czynienia także wówczas, gdy firma przeznaczając więcej środków finansowych, czasu oraz zaangażowania pracowników i pracownic na reklamę swoich rzekomo ekologicznych i prospołecznych inicjatyw, niż na faktyczne działania służące środowisku i ludziom.

Z greenwashingiem mamy do czynienia np. gdy:

- firma eksponuje ekologiczny aspekt produktu (np. że opakowanie jest biodegradowalne), którego produkcja w rzeczywistości bardzo obciąża środowisko,
- firmy używają na opakowaniach fałszywych ekoznaków i haseł sugerujących, że produkt jest przyjazny środowisku,
- firma informuje o tym, że kosmetyk nie zawiera freonów (przy czym ich stosowanie jest od dawna zabronione),
- firma pomija pewne informacje, które mogą negatywnie wpłynąć na „zielony” charakter produktu.

Z socialwashingiem mamy do czynienia np. gdy:

- firma finansuje kolonie dla ubogich dzieci z Europy i jednocześnie wykorzystuje do pracy dzieci w krajach Południa,
- firma przekazuje środki na programy profilaktyki zdrowotnej, a nie zapewnia bezpiecznych warunków pracy, ani ubezpieczeń swoim pracownikom i pracownicom w Chinach,
- firma produkująca niezdrowe wysokoprzetworzone jedzenie prowadzi kampanię edukacyjną nt. zdrowego odżywiania,
- sieć hipermarketów reklamuje się tym, że każdy nowy sklep to możliwości rozwoju dla lokalnych producentów, dostawców i usługodawców.

Społeczna odpowiedzialność biznesu (ang. corporate social responsibility, CSR) - definicja przygotowana przez Ministerstwo Gospodarki mówi, że „społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw to dobrowolne, wykraczające poza minimalne wymogi prawne, uwzględnianie przez przedsiębiorstwa problematyki społecznej i środowiskowej w swojej działalności komercyjnej.”

Czas: 35 minut

3. Przedsiębiorstwa społeczne

Jedną z alternatyw wobec tradycyjnie pojmowanej ekonomii są przedsiębiorstwa/biznesy społeczne. Wprowadzając pojęcie biznesu społecznego zaproponuj osobom uczestniczącym obejrzenie krótkiego filmu stworzonego przez fundację Ashoka podczas projektu Społeczny Start Up: <https://www.youtube.com/watch?v=olI7uW6vzqk>. Podsumowując film zastanówcie się wspólnie czym różni się CSR od przedsiębiorstwa społecznego?

Możesz również podzielić się z osobami uczestniczącymi innymi przykładami biznesów społecznych, np.:

COMPADRE

Compadre (po hiszpańsku ojciec chrzestny) to projekt wspierający ekologicznych farmerów/ki z Peru. Projekt zaczął się od Juan Pablo. W ramach pracy magisterskiej na studiach w Limie przygotował on maszynę, która praży kawę wykorzystując energię słoneczną. Po obronie wraz z dwójką znajomych postanowił sprawdzić, na ile maszyna ta może realnie zmienić życie farmerów i farmerek w Peru, z których wiele nie ma stałego dostępu do prądu. Zaproсили do współpracy małe, odizolowane farmy, z którymi już wcześniej mieli kontakt w ramach swojej działalności społecznej, zainstalowali maszynę i czekali na efekty. Szybko okazało się, że choć za prażoną kawę można dostać zdecydowanie więcej pieniędzy niż za zebrane tylko ziarna, farmerzy i farmerki nie są w stanie samodzielnie jej sprzedać i potrzebują pomocy w dystrybucji i dotarciu do klientów i klientek gotowych zapłacić nieco więcej za ekologiczną kawę lepszej jakości. Compadre postanowiło odpowiedzieć i na to wyzwanie.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2020/03/22/kawowe-opowiesci>

DIGNITY KITCHEN

Dignity Kitchen zapewnia pracę osobom z różnego rodzaju niepełnosprawnościami – fizycznymi, umysłowymi czy społecznymi, zapewniając im stały dochód i poczucie godności.

Dignity Kitchen w Singapurze to rodzaj stołówki – pośrodku stoły i krzesła, wokół stoiska z różnego rodzaju jedzeniem. Zaczynając od lewej – dwie Głuche osoby sprzedają kawę, można zamówić ją pokazując na odpowiedni obrazek lub nauczyć się słowa „kawa” w języku migowym. Kawałek dalej samodzielna matka i osoba ze spektrum autyzmu sprzedają

kurczaka curry. Za nimi stoisko ze słodyczami przygotowane przez dwie osoby – jedna nie ma prawej ręki, druga lewej. To tylko kilka przykładów, wystarczą jednak by zrozumieć założenia tego miejsca. Dignity Kitchen przygotowuje osoby z niepełnosprawnościami, osoby wykluczone społecznie do pracy, poprzez szkolenia czy łączenie ich w świetnie współpracujące zespoły. Praca daje im nie tylko finansową stabilność, ale też, a może przede wszystkim, poczucie godności – nie muszą już nikogo prosić o pomoc, są użyteczni, mają okazję spotkać się ze społeczeństwem, które wcześniej wolało raczej przymykać oczy na ich problemy. Można tu nie tylko dobrze zjeść, ale też nauczyć się czegoś o empatii – naszym największym wyzwaniu, jak mówi Koh Seng Choon, założyciel tego miejsca.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2016/03/16/dobroc-plynie-z-serca>

RISQUE DESIGN

Risque Designs wykorzystuje unikalne umiejętności filipińskich rzeźbiarzy i rzeźbiarek do tworzenia produktów dopasowanych do potrzeb rynku. Zamiast rzeźbić figury świętych, jak rzemieślnicy mieli w zwyczaju, od kilku lat zajmują się oni rzeźbieniem... obcasów do butów. Tal de Guzman, założycielka Risque Designs, wykorzystowała swoje zainteresowanie modą, by pomóc dopasować umiejętności artystów i artystek z niewielkich wiosek do potrzeb klientów i klientek. Tworzone przez nich buty są nie tylko całkowicie unikatowe, ale też wykorzystują typowo filipińskie wzory, zapewniając im pamięć i przetrwanie. Zamiast uczyć rzeźbiarzy nowych umiejętności Tal wykorzystuje to, co już potrafią, pomagając im przekuć umiejętności w zysk, dzięki któremu mogą nie tylko zapewnić rodzinie bezpieczne miejsce do życia czy zdrowsze, pełnowartościowe posiłki, ale też kupić dzieciom książki czy przyrządy do szkoły, zapewniając im dostęp do edukacji.

Pełna historia i zdjęcia:

<https://www.exchangetheworld.info/single-post/2016/02/21/rzezbione-buty>

Czas trwania: 15 minut

4. Biznesowe rozwiązanie problemów społecznych

Podziel osoby uczestniczące na kilkusobowe grupy. Każda z nich dostaje do pracy jeden temat wchodzący w skład Edukacji globalnej, np. migracje, ubóstwo, zmiana klimatu, konsumpcja. Zadaniem grupy jest zaprojektowanie biznesu społecznego, który odpowiadałby na jedno z wyzwań w obrębie danego obszaru. Aby ułatwić pracę, daj każdej grupie pytania pomocnicze oraz poproś o przygotowanie zwięzłej i atrakcyjnej prezentacji pomysłu na biznes społeczny, który po skończonej pracy przedstawią innym grupom.

Pytania pomocnicze:

- Kim jest grupa docelowa Waszego biznesu?
- Na jakie potrzeby odpowiada Wasz biznes?
- Na jakie problemy społeczne lub ekologiczne odpowiada Wasz biznes?
- Co oferuje Wasz biznes (jakie produkty/usługi)?
- Jak zapewnicie biznesowi stabilność finansową?

Dodatkowo możesz poprosić osoby uczestniczące, by w pomysłach na biznes społeczny uwzględniły elementy Edukacji globalnej (co pozwoli dodatkowo sprawdzić na ile osoby uczestniczące pamiętają i rozumieją ten termin).

Czas: 30 minut

5. Prezentacje

Grupy prezentują swoje pomysły na biznes. Inne grupy oraz osoba prowadząca mogą zadawać pytania lub zasugerować dodatkowe pomysły. Na zakończenie podsumowujemy przebieg ćwiczenia i całego warsztatu.

Czas: 25 minut

Bibliografia:

- *Zależności globalne, dział: Odpowiedzialna konsumpcja.*
- <http://www.spoleczynystartup.pl/>

- exchangetheworld.info

Załącznik 1

PRZYKŁADY DZIAŁAŃ FIRM:

(za: *Zależności globalne*, dział: *Odpowiedzialna konsumpcja*.)

Firma X produkuje soki i napoje owocowe. Od kilku lat prowadzi intensywnie program edukacyjny dotyczący ekologii skierowany do przedszkoli i przedszkolaków. Przekazuje dzieciom materiały edukacyjne, plakaty o tematyce ekologicznej, której głównym bohaterem jest miś będący marką jednego z napojów. Poza działaniami edukacyjnymi firma nie deklaruje innych działań prośrodowiskowych.

Firma X produkuje lody. Od kilku lat wspiera ochronę coraz bardziej zagrożonych wyginięciem pszczoł. Motywuje to tym, że dzięki pszczołom mamy pyszne owoce, orzechy i miód, które są także elementem lodów. Wspiera pszczelarzy i mówi, co ludzie mogą robić, by chronić pszczoły. Firma przy produkcji korzysta wyłącznie z owoców z upraw ekologicznych.

Firma X produkuje piwo. Co roku w sylwestra i nowy rok finansuje komunikację miejską dla wszystkich tak, aby zachęcić ludzi do korzystania z autobusów i tramwajów i ograniczyć poruszanie się samochodem w tym dniu, co ma poprawić bezpieczeństwo.

Firma X produkuje energię elektryczną. Reklamuje się hasłem „Potęga wiatru. Siła wody. Czysta energia. Czysty biznes”, podczas gdy ponad 90% energii wytwarza poprzez spalanie węgla.

Firma X organizuje świąteczną sprzedaż czekoladek, z której połowę dochodu przeznacza na program ochrony dzieci UNICEFu. Kakao wykorzystane w produkcji czekoladek pochodzi z

Wybrzeża Kości Słoniowej, gdzie niewolnicza praca dzieci na plantacjach kakaowca jest na porządku dziennym.

Firma X, posiadająca kilkanaście tysięcy barów szybkiej obsługi na całym świecie, przemalowuje swoje bary na zielono, reklamuje się dodawaniem surówki do hamburgera i frytek oraz zamontowaniem baterii słonecznych do podgrzewania wody w kilku spośród kilkunastu tysięcy swoich restauracji.

Firma X, posiadająca sieć supermarketów, zadeklarowała i wprowadza w życie zestaw kilkunastu zobowiązań, które chce zrealizować do 2020 r. Do tego czasu firma chce, by surowce do sprzedawanych przez nią produktów pochodziły ze zrównoważonych i certyfikowanych upraw; by 100% kawy, ryżu, ananasów i czekolady były produktami Sprawiedliwego Handlu (Fairtrade); mięso i jaja będą pochodzić od producentów stosujących podwyższony standard hodowli zwierząt; mąka i produkty mączne będą w 100% pochodzić od krajowych producentów z krajowego zboża. Na bieżąco raportuje postępy prac na swojej stronie internetowej.

Firma X, produkująca wodę źródlaną w plastikowych butelkach, prowadzi kampanię reklamową w której mówi, że kupując wodę pomagasz firmie posadzić milion drzew. Trzy miliony drzew posadziła w ten sposób w poprzednich latach.

—

Zmienione na podstawie komentarzy od młodzieży:

- Więcej czasu na poszczególne zadania.
- Zmniejszenie liczby pytań do ćwiczenia z CSR i ich uproszczenie.
- Uproszczenie prezentowanych definicji.
- Usunięcie zagadki (jako elementu wprowadzającego w temat warsztatu).
- Dodatkowo początkowej rundki/check in.

- Dodatkowo pytań pomocniczych do zadania dotyczącego tworzenia pomysłów na biznes społeczny (zamiast Business Model Canva).

Dodatkowo scenariusz został uzupełniony o komentarze jak przeprowadzać poszczególne aktywności w sytuacji online.

Inne komentarze od młodzieży, które warto wziąć pod uwagę podczas realizacji warsztatu:

- Podczas prezentowania definicji (np. na google slajdach) warto rozłożyć je na mniejsze części, nie przesadzać z ilością tekstu na slajdzie, dodać grafiki.

- Jeśli w ćwiczeniu z CSR dana grupa otrzymuje opis więcej niż jednej firmy, dobrze je rozróżnić, np. nazywając jedną firmę X, a drugą Y, żeby osoby uczestniczące miały pewność, że chodzi o dwie różne firmy.